

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / sosiaalinen kuntoutus

Ulla Koivisto

TYÖPAJATOIMINNAN VAIKUTUKSET NUOREN ELÄMÄNHALLINTAAN,
TYÖLLISTYMISEEN JA AMMATILLISEEN KUNTOUTUMISEEN RANNIKKO-
PAJOILLA

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

ULLA KOIVISTO

Työpajatoiminnan vaikutukset nuoren elämänhallintaan,
työllistymiseen ja ammatilliseen kuntoutumiseen
Rannikkopajoilla

Opinnäytetyö

56 sivua + 3 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Tuomo Paakkonen

Toimeksiantaja

Rannikkopajat

Joulukuu 2010

Avainsanat

nuorisotyöttömyys, elämänhallinta, ammatillinen kuntou-
tus, työpajatoiminta

Rannikkopajat tarjoaa työpajatoimintaa alle 25-vuotiaille Kotka–Hamina-seudun työttömille nuorille. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää miten Rannikkopajoilla työs-
kentely vaikuttaa nuorten elämänhallintaan, työllistymiseen ja ammatilliseen kuntou-
tumiseen ja kestävätkö aikaansaadut muutokset pajajakson loputtua. Tarkoituksena on
selvittää myös nuorten kehittämisehdotuksia pajatoiminnalle. Tutkimus tehdään noin
vuosi pajajakson päättymisen jälkeen. Tavoitteena on saada nuoren ääni ja yksilölliset
kokemukset opinnäytetyössä vahvasti näkyviin.

Opinnäytetyö on teemahaastatteluun pohjautuva laadullinen tutkimus. Tutkimukseen
haastateltiin yhteensä kahdeksaa nuorta. Tutkimuksen teoriaosassa käsitellään nuori-
sotyöttömyyttä, elämänhallintaa, ammatillista kuntoutumista ja työpajatoimintaa. Tut-
kimustulokset antavat tietoa Rannikkopajojen vaikutuksista ja hyödyistä nuorten nä-
kökulmasta. Tutkimuksen avulla Rannikkopajat voivat kehittää palvelujaan nuorten
tarpeita ja toiveita paremmin vastaaviksi.

Tutkimuksen perusteella pajajaksolla oli vaikutusta nuorten elämänhallintaan, työllis-
tymiseen ja ammatilliseen kuntoutumiseen. Pajan työtehtävät koettiin mielekkäinä ja
mielenkiintoisina, mutta toisaalta liian yksitoikkaisina. Nuorten itseluottamus koheni,
ja he saivat pajoilta uusia ystäviä. Haastatelluista nuorista vain yksi oli työttömänä, jo-
ten pajajakson voidaan tulkita vaikuttaneen työllistymiseen ja koulutukseen hakeutu-
miseen positiivisesti. Pajalta nuoret saivat motivaatiota ja taitoja työhön tai koulutuk-
seen hakeutumiseen. Nuoret kehittäisivät muun muassa Rannikkopajojen mainontaa ja
sisäistä tiedottamista. Myös yhteistoimintaa kuten leirejä yhdessä kaikkien pajanuo-
ren kanssa jäätin kaipaamaan enemmän. Kaiken kaikkiaan työpajatoiminta koettiin
todella positiivisena kokemuksena.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

KOIVISTO, ULLA

Influences of Rannikkopajat in Employment, Life control
and Occupational Rehabilitation in Young People's Life

Bachelor's Thesis

56 pages + 3 pages of appendices

Supervisor

Tuomo Paakkonen, Senior Lecturer

Commissioned by

Rannikkopajat

December 2010

Keywords

Young people's unemployment, life control, occupational
rehabilitation, workshop activities

Rannikkopajat offers working in workshops to young unemployed people in Kotka - Hamina area. The target of this study was to find out how the time spent in workshop affects young people's life control, employment and occupational rehabilitation, and how permanent the influence is after the workshop period. Youngsters' thoughts how the workshop activities should be developed was also examined. The study will be carried out one year after the workshop period. The target of the study was to get the voices and individual experiences of the young to be seen.

The study is a qualitative research and based on theme interviews. Eight young persons were interviewed. The theories about young people's unemployment, life control, occupational rehabilitation and working in workshops were evaluated in the study. The results of this study show how Rannikkopajat have influenced and helped young people, from their own point of view. Utilizing the results, Rannikkopajat can develop their services to serve the needs and hopes of the young even better.

According to the study, the workshop period had an effect on young people's life control, employment and occupational rehabilitation. The tasks were considered meaningful and interesting but occasionally unvaried. Young people's self-confidence was increased and they got new friends in the workshop. Only one young person was unemployed at the time of the interview, so the workshop period had a positive effect on the young people's employment and applying to school. In the workshops young people obtained useful skills and motivation for work as well as applying to schools. When possible improvements were asked for, young people suggested the development of the Rannikkopajat's advertising and internal communication. Common activities, like camps and trips, were called for. Overall, the workshop activities were experienced rather positive.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	NUORISOTYÖTTÖMYYS	7
3	ELÄMÄNHALLINTA	10
3.1	Elämönhallinnan käsite	10
3.2	Sisäinen ja ulkoinen elämönhallinta	12
3.3	Nuoren elämönhallinta	13
4	AMMATILLINEN KUNTOUTUS	13
5	TYÖPAJATOIMINTA	15
5.1	Työpajatoiminnasta ja sen historiasta	15
5.2	Pajojen nuoret	17
5.3	Rannikkopajat	18
5.4	Työpajat	19
5.4.1	Ankkuripaja	19
5.4.2	Atk -paja	20
5.4.3	Keittiöpaja	20
5.4.4	Puutyöpaja	21
5.4.5	Rajapaja	21
5.4.6	Taide- ja mediapaja	21
5.4.7	Tekstiilipaja	21
5.4.8	Työpalvelu	22
5.5	Työvalmennus	22
5.6	Työkuntoutusmuodot Rannikkopajoilla	23
5.6.1	Kuntouttava työtoiminta	23
5.6.2	Työharjoittelu, työelämävalmennus	24
5.6.3	Työkokeilu	25
5.6.4	Palkkatuetty työ	25
5.6.5	Koulutussopimusopiskelu	25

5.7	Yksilövalmennus	26
5.8	Terveydenhoito osana pajajaksoa	27
6	KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	27
7	TUTKIMUKSEN KULKU	28
7.1	Tutkimuksen tarkoitus	28
7.2	Tutkimusmenetelmät	29
7.2.1	Kvalitatiivinen tutkimus	29
7.2.2	Teemahaastattelu	30
7.3	Aineiston keruu	31
7.4	Aineiston analysointi	33
7.5	Tutkimuksen luotettavuus	33
8	TUTKIMUSTULOKSET	34
8.1	Taustatiedot	34
8.2	Kokemukset työpajatoiminnasta	35
8.3	Työllisyyden tukeminen ja ammatillinen kuntoutuminen	37
8.3.1	Nykytilanne	39
8.3.2	Työn ja koulutuksen merkitys	39
8.3.3	Yksilö- ja työvalmennus sekä terveydenhoito	40
8.4	Elämänhallinta	42
8.4.1	Onnistumisen kokemukset ja itseluottamus	43
8.4.2	Sosiaalisten suhteiden muodostuminen	45
8.5	Rannikkopajojen kehittäminen	46
9	YHTEENVETO JA POHDINTA	48
	LÄHTEET	53
	LIITTEET	
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	

1 JOHDANTO

Sain opinnäytetyölleni toimeksiannon Etelä-Kymenlaaksossa sijaitsevilta Rannikkopajoilta kesällä 2009. Rannikkopajat tarjoaa työpajatoimintaa Kotkan, Haminan, Pyhtään, Virolahden ja Miehikkälän alle 25-vuotiaille työttömille nuorille. Rannikkopajoilta toivottiin nuorten työpajojen vaikuttavuuden arviointia opinnäytetyön muodossa. Tutkimukseni avulla Rannikkopajat voivat kehittää palvelujaan ja tehdä näkyväksi oman toimintansa tarpeellisuuden. Tutkimus on tarpeellinen myös tämän hetkisen nuorisotyöttömyyden vallitessa. Nuorten työpajat ovat yksi muoto nuorisotyöttömyyden torjumiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Teoriaosuuteni keskeiset käsitteet ovat nuorisotyöttömyys, elämänhallinta, ammatillinen kuntoutuminen ja työpajatoiminta. Tutkimuksessani tuon esille työpajatoiminnan vaikutukset pajajakson läpikäyneisiin nuoriin. Selvitän, lisääkö pajalla olo nuoren elämänhallintaa ja tarkastelen, miten työpajalla olo vaikuttaa nuorten työllistymiseen ja koulutukseen hakeutumiseen. Lisäksi selvitän nuorten kokemuksia pajatoiminnasta ja pyydän heiltä kehittämisehdotuksia työpajatoimintaan liittyen.

Rannikkopajojen työntekijät eivät sitoudu käyttämään opinnäytetyöni tuloksia toiminnassaan, mutta he toivovat hyötyvänsä niistä. Tutkimustulosten avulla pajahenkilöstö saa palautetta pajojen toiminnasta, jolloin he voivat muokata pajatoimintaa nuorten tarpeita entistä paremmin vastaaviksi. Nuorilta kysytään pajajakson loppuessa palautetta jaksosta, mutta mitään seuranta Rannikkopajoilla ei tehdä siitä, mitä nuoret myöhemmin ajattelevat jakson hyödyistä. Sijoittumisprosentti on ainoa, jota Rannikkopajat seuraavat pajajakson jälkeen.

Opinnäytetyöni on osa Voi hyvin nuori -hanketta. Hankkeen tarkoituksena on tutkia ja kehittää toimintamalleja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Voi hyvin nuori -hanke keskittyy vähäiselle huomiolle jääneisiin nuoriin aikuisiin ja heidän mahdollisuuksiinsa kiinnittyä yhteiskuntaan tuottavina jäseninä. Hankkeen tavoitteena on kehittää sosi-aali- ja terveyspalvelujärjestelmän kykyä tukea nuorten aikuisten hyvinvointia ja osallisuutta. Hankkeessa tutkitaan nuorten arvoja, elämäntyylejä, hyvinvoinnin ja integraation sekä pahoinvoinnin ja syrjäytymisen rakenteita empiirisin keinoin. Hanke hyödyttää Kymenlaakson palvelujen kehittämistä sekä kansallista hyvinvointia koskevaa keskustelua. (Kymenlaakso nuorten asialla.)

2 NUORISOTYÖTTÖMYYS

Tilastokeskuksen mukaan nuorisotyöttömyydellä tarkoitetaan yleensä alle 20- tai alle 24-vuotiaiden työttömyyttä. Nuorisotyöttömyyden tulkinta voi olla vaikeaa, koska nuoret ovat työmarkkinoilla liikkuvampia kuin varttuneemmat. Opiskelun päättäminen ja uran valinta merkitsevät sitä, että työtä etsitään ja vaihdetaan. Monet nuoret muuttavat kotiseudulta pois. Välille saattaa mahtua useitakin lyhyitä työttömyysjaksoja. (Tilastokeskus 2010.)

Nuorisotyöttömyyden ilmentyminen ei ole välttämättä kovin negatiivinen asia, mikäli se on seurausta nuorille ominaisesta liikehinnästä työmarkkinoilla. Vakavaksi se tulee silloin, kun nuori ei vähäisen koulutuksen tai työkokemuksen takia pääse kiinni työelämään. Moniin töihin vaaditaan työkokemusta ja mikäli nuorella ei sitä ole, hänen on vaikea kilpailla työpaikasta kokeneempien kanssa. Korkean työttömyyden oloissa löytyy varsin usein runsaasti kokenutta työvoimaa, joten työnantajan on helppompaa ottaa töihin kokenempi ammattilainen sen sijaan, että perehdyttäisi nuoren työtehtäviin. (Tilastokeskus 2010.)

1990-luvun lama ja sitä seurannut nousukausi muokkasivat nuorten työmarkkinat uuteen uskoon. Nuorisotyöttömyydestä on tullut Suomessa todellinen ongelma. Työmarkkinoille osallistuminen on voimakkaasti vähentynyt samalla kun opiskeluiden jatkaminen perusasteen ja keskiasteenkin jälkeen on yhä tavallisempaa. Myös nuorten työsuhteiden laatu on muuttunut. Nuoret nähdään joustavana työvoimana, jolle joustavuus merkitsee epävarmuutta toimeentulosta ja tulevaisuudesta sekä riippuvuutta yhteiskunnan ja vanhempien tuesta. (Laaksonen 2001, 86.)

Suomi tunnettiin yhtenä työllisyyden hoidon mallimaista vielä 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Tuolloin yleinen työttömyysaste oli alle neljä prosenttia ja nuorisotyöttömyys alle seitsemän prosenttia. Työllisyys kasvoi koko ajan. Alle 25-vuotiaista nuorista puolet oli työmarkkinoilla ja suurin osa heistä työssä. Työttömille nuorille tarjottiin kolmen kuukauden työttömyysjakson jälkeen työpaikka kuudeksi kuukaudeksi yksityisen sektorin, kunnan tai valtion tarjoamiin työllistämispaikkoihin. Tuohon aikaan nuoret suunnittelivat rohkeasti elämäänsä eteenpäin. (Laaksonen 2001, 86.)

1990-luvun lama iski pahasti juuri työmarkkinoille pyrkiviin nuoriin. Työttömyysasteet kasvoivat ja tulevaisuuden suunnittelu oli enää harvoille mahdollista. Alle kym-

menen prosenttien nuorisotyöttömyydestä tuli utopiaa. Nousukausi ei nostanut nuoria mukaansa, mutta huomioitavaa on, että nuorten työttömyys on kuitenkin seurannut yleisen työttömyysasteen ja aktiivi-ikäisen väestön työvoimaosuuden muutoksia melko tarkasti. Nuorten työttömyysaste on ollut Suomessa pitkään noin kaksinkertainen yleiseen työttömyyteen verrattuna, mutta aktiivi-ikäisen väestön työvoimaosuus on puolestaan ollut puolitoista kertaa nuorten työvoimaosuutta suurempi. Nuorten työttömyys ei ole oleellisesti vähentynyt valtiovallan nuoriin kohdistamien erityistoimenpiteiden avulla. (Laaksonen 2001, 86–87.)

Nuorten työntekijöiden osa-aikaisten ja määräaikaisten työsuhteiden määrä on lisääntynyt. Selitys määräaikaisten työsopimusten lisääntymiselle on voinut olla työvoimatarpeen kasvu, jota työnantajat varovaisesti ovat tyydyttäneet määräaikaisten työsuhteiden solmimisella, jotka saatetaan myöhemmin vakinaistaa. Erityisesti nuorten naisten työsuhteet ovat yhä useammin osa-aikaisia, tai määräaikaisia eli epätyypillisiä. Tätä on selitetty sillä, että työmarkkinat edelleen jakautuvat vahvasti sukupuolen mukaan ja naiset työskentelevät usein aloilla ja sektoreilla, joilla epätyypilliset työsuhteet ovat lisääntyneet eniten. Epätyypillisiä työsuhteita on tavallisimmin palvelualoilla ja julkisella sektorilla. Lisääntyneet epätyypilliset työsuhteet lisäävät taloudellista huonosuutta, mutta niitä ei nähdä pelkästään kielteisenä ilmiönä. Osa-aikainen tai määräaikainen työsuhte voi madaltaa kynnystä päästä työmarkkinoille ja lyhyempi työsuhte voi olla hyvä mahdollisuus kokeilla jotakin alaa ja kerryttää työkokemusta. (Laaksonen 2001, 87–88.)

Työttömyyden tiedetään olevan haitallista ihmisen elämäntavalle ja tyytyväisyydelle. On toisaalta myös mahdollista, että työttömyys aktivoi joitakin ihmisiä kehittämään keinoja selviytyäkseen vaikeasta ja taloudellisia haasteita aiheuttavasta tilanteesta. Oman selviytymisen lisäksi myös työttömyys- ja laajemmin sosiaaliturvajärjestelmän merkitys on keskeinen siinä, miten ihminen tulee toimeen ilman työtä ja kuinka hyvin tämä turvajärjestelmä pystyy korvaamaan työttömän ihmisen tarpeet. (Raitasalo 1995, 52.)

Suomalainen työttömyys on ainutkertaista, sillä se ilmaantuu nopeasti. Suuri osa työttömistä on pitkäaikaistyöttömiä, eivätkä he miellä tulevaisuuttaan mielekkäänä. Moni heistä on ulkopuolisen tuen tarpeessa. Työttömyyden merkitys on kuitenkin jokaisella

ihmisellä erilainen sen mukaan, miten he itse kokevat sen merkityssisällöt itselleen ja lähiympäristölleen. (Raitasalo 1995, 52, 53.)

Vaikka nuorisotyöttömyyttä on paljon, siitä huolimatta esimerkiksi Nuorisobarometri 1997 -tutkimuksen mukaan työllä on iso merkitys nuorten arvomaailmassa. Toisaalta nuorten työmoraali on täsmentynyt, eikä mikä tahansa työ kelpaa. Työn laatu ja sisältö merkitsevät nuorille yhä enemmän. Nuoret eivät hyväksy työttömyyttä yhtenä elämäntapana eivätkä halua jäädä pois työmarkkinoilta ja syrjäytyä. Suurin osa nuorista on myös valmis ottamaan vastaan tilapäistäkin työtä, jotta välttyisivät työttömyydeltä. (Nyyssölä & Pajala 1999, 84.)

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa työttömäksi luokitellaan henkilö, joka on työtä vaille oleva henkilö, joka on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisen neljän viikon aikana ja joka on valmis vastaanottamaan työtä noin kahden viikon kuluessa. Työvoimatutkimuksessa työttömäksi luokiteltavalta henkilöltä odotetaan paljon omaa aktiivisuutta työnhaussa ja valmiutta ottaa työtä vastaan. Piilotyöttömäksi luetaan sellainen henkilö, joka haluaisi työtä ja on työhön käytettävissä, mutta ei ole jostain syystä hakenut työtä aktiivisesti. Piilotyöttömiä ei lasketa työvoimaan kuuluviksi, koska he eivät täytä kaikkia työttömän määritelmän kriteerejä. (Työllisyys ja työttömyys tilastoissa.)

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisyys kääntyi laskuun vuonna 2009 ja työttömyysaste eli työttömien osuus työvoimasta niin ikään kääntyi nousuun ensimmäisen kerran sitten vuoden 1994. Viimeisten neljän vuoden aikana noussut työllisyysaste kääntyi laskuun vuonna 2009 ja laski vuoden 2005 asteen tasolle. Työttömyysprosentti vuonna 2009 oli 8,2 ja työttömänä oli keskimäärin 221 000 ihmistä. (Työvoimatutkimus 2009.)

Nuorisotyöttömyys kasvoi talouskriisin aikana huomattavasti. Nuorten työttömyydestä on tullut suuri ongelma, jota yritetään erilaisin keinoin lievittää. Tilastokeskuksen tilastoissa nuorella tarkoitetaan 15–24-vuotiaita. Nuorten työttömyysaste vuonna 2009 oli 21,5 %. Nousua työttömyysasteeseen oli tullut edelliseltä vuodelta huimat 5 %. Myös määrällisesti nuoria oli eniten työttömänä (69 000), kun verrataan muihin ikäryhmiin. Joka kymmenes 15–24-vuotias oli työttömänä tarkasteltaessa työttömien määrää koko ikäluokasta. (Työvoimatutkimus 2009.)

Työllisyysaste laski kaikissa ikäluokissa vuonna 2009, mutta nuorten ikäluokkaan työllisyyden lasku kohdistui eniten. Työllisten nuorten määrä väheni 32 000 hengellä. Työn puute koetteli enemmän nuoria miehiä kuin nuoria naisia. Seudullisesti tarkasteltuna työttömyysaste Kymenlaaksossa oli 7,9 % vuonna 2009, joka oli nousua 0,9 prosenttiyksikköä vuodesta 2007. (Työvoimatutkimus 2009.)

Nuorisotyöttömyyden vähentämiseen on yritetty löytää keinoja tänä vuonna hallituksen tasolla. Nuorten työttömyyden torjunta on tuottanut tulosta selvästi, sillä vuoden 2010 elokuun lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 3 100 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. (Sinnemäki elokuun työllisyyslukuista: Nuorisotyöttömyyden torjunta tuottaa tulosta.)

Nuorisotyöttömyyden kasvu on ollut erittäin rajua. Nuoret ja vastavalmistuneet ovat nyt heikossa asemassa. Nuorten työttömyys johtaa helposti vaikeisiin syrjäytymiskierteisiin, joiden katkaiseminen jälkikäteen on vaikeaa ja kallista. Kotkan-Haminan seudulla on tällä hetkellä noin 900 alle 25-vuotiaasta työtöntä. (Toiminnan kuvaus.)

3 ELÄMÄNHALLINTA

3.1 Elämänhallinnan käsite

Elämänhallinnalla tarkoitetaan ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammiksi. Hän pyrkii omalla toiminnallaan muuttamaan sellaisia ulkoisia tai sisäisiä olosuhteita, jotka hän arvioi itselleen liian rasittaviksi tai voimavaransa ylittäviksi. Elämänhallinnan omaava ihminen siis pyrkii muuttamaan konkreettisesti olosuhteet toisiksi tai muuttaa omaa tapaansa tulkita asioita. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255.)

Elämänhallinta alkaa itsensä tuntemisesta. Ihmisen on tiedettävä mitä hän elämältään toivoo ja tavoittelee, ennen kuin voi hallita elämäänsä. (Keltikangas-Järvinen 2000.) Elämänhallinta tuo ihmiselle tunteen, että hänellä on ote elämästään ja hän on tukevasti siinä kiinni. Hän asettaa itselleen tavoitteita ja on valmis aktiivisesti toimimaan ne saavuttaakseen. Ihminen, jolla on ote elämästä, ei pelkää tulevaisuutta vaan suunnittelee elämäänsä mielellään eteenpäin. Uudet asiat elämässä eivät ahdistu, vaan ne koetaan mielenkiintoisina haasteina. (Virjonen 1994, 37.)

Elämänhallinnan voidaan ajatella olevan oman elämän prosessin ohjaamista, joka edellyttää yksilöltä kykyä arvioida tilanteessa vallitsevia seikkoja ja tilanteen tunte-
musta. Tämän lisäksi edellytyksenä on tulevaisuuden ennakointi. Elämänhallinta voi-
daan nähdä ihmisen perustarpeena, joka on samalla hänen terveytensä voimavara. Jot-
ta oman elämän prosessin ohjaaminen onnistuu, on tiedostettava syy-seuraussuhteet
sekä mahdollisuus vaikuttaa ympäristössä oleviin tekijöihin ja mahdollisuus tehdä va-
lintoja omien vaihtoehtojen ja resurssien mukaan. (Pakarinen & Roti 1996, 203.)

Elämäntapaan ja elämäntapaan vaikuttaa yksilön tunne siitä, kuinka hän itse pystyy
hallitsemaan omaa elämäänsä. Yksilön elämänhallinta ja itsetuntemus ovat toisiinsa
kietoutuneita asioita sikäli, että hyvä itsetuntemus tukee elämänhallintaa (Virjonen
1994, 47). Tavoitteiden asettaminen omalle elämälle, asioille omistautuminen ja kyky
ponnistella tavoitteiden saavuttamiseksi osoittavat vahvaa elämänhallintakykyä. Elä-
mänhallinnassa on kyse valinnoista, vaihtoehtoista ja keinoista selviytyä erilaisissa ja
uusissa elämäntilanteissa. Se on kykyä sopeutua ja selviytyä vaikeistakin tilanteista ja
kyky kokea oma elämänsä merkitykselliseksi. (Aaltonen 2003, 185–186.)

Ihmisen elämänhallinta on korkealla tasolla, jos hän uskoo voivansa omilla päätöksil-
lään ja ratkaisuillaan vaikuttaa asioihin ja siihen, mitä hänelle tapahtuu. Silloin ihmi-
nen tuntee olevansa vastuussa omasta elämästään. Hän asettaa itselleen ja elämälleen
päämääriä ja miettii, miten niihin voisi päästä. Korkea elämänhallinta on sisäistä kont-
rollia. Ihmisellä on heikko elämänhallinta tai ulkoinen kontrolli, jos hän uskoo, että
asiat vain tapahtuvat ja tapahtumat ovat pääasiassa sattumaa, eivätkä seurausta omista
teoista. Tunne elämänhallinnasta voi olla myös liian korkea, jolloin ihminen kokee
olevansa aina itse vastuussa kaikesta, mitä hänelle tapahtuu. Liian korkea elämänhal-
linnan tunne on ihmiselle raskasta ja se saattaa johtaa jopa masennukseen. (Keltikan-
gas-Järvinen 2008, 255–257.)

Elämänhallinta on suurelta osin päätöksentekoa oman elämänsä kulusta. Päätöksiä tu-
lee ja menee koko ajan ja niitä on arvioitava elämän edetessä. Vaikka ihmisellä olisi
hyvät elämänhallintataidot, hän voi kohdata niin vaikeita tilanteita, että ne tuntuvat lii-
an raskailta voitettaviksi. Aina elämänhallinnan menettäminen ei johdu itsestä, vaikka
oma toiminta siihen paljon vaikuttaakin. Joskus ihminen voi kohdata jonkin kriisin,
jolloin elämän tarkoituksellisuutta on vaikea nähdä. Vakava sairaus, läheisen kuolema,
työttömyys tai leskeksi jääminen ovat esimerkkejä tällaisista kriiseistä, mitkä voivat

oleellisesti heikentää elämänhallintaa. Elämänhallinta ei ole saavutettu ominaisuus, joka ei muutu, vaan se vaihtelee elämän vaiheiden ja eri tilanteiden mukaan. Yksilön elämänhallinnan kehittymiseen ei muilla ihmisillä ole paljon vaikutusmahdollisuuksia. Elämänhallinnan kokemukselle voidaan luoda suotuisia olosuhteita, mutta sen kokemusta ei voida synnyttää ulkoapäin. (Virjonen 1994, 38–40, 47.)

Elämänhallinnan syntyminen on pitkä prosessi, jonka perustan rakentuminen alkaa varhaisesta lapsuudesta jo vauvasta lähtien. Läheiset ihmissuhteet, oikea-aikainen ja hyvä hoito sekä huolenpito luovat turvallisuuden tunteen. Jos perusturvallisuus jää lapsuudessa muodostumatta, on vaikea saavuttaa aikuisena vahvaan elämänhallintaan kuuluvaa turvallisuuden tunnetta. Lopullinen elämänhallinta syntyy siis vähitellen ja kehitys tapahtuu lapsuudesta aikuisuuteen saakka. Myös persoonallisuus, taipumukset, myötäsyntyyiset ominaisuudet ja elämäkokemukset muovaavat elämänhallintaa. (Keltikangas-Järvinen 2008; 258–259, Virjonen 1994, 42.)

3.2 Sisäinen ja ulkoinen elämänhallinta

Elämänhallinnan käsite jaetaan usein sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Sisäisellä elämän hallittavuudella tarkoitetaan sisäistä eheyden tunnetta, omia valmiuksia ja henkisiä voimavaroja. Jos vahvalla itsetunnolla varustettu ja omista elämänarvoistaan perillä oleva ihminen kokee haastavia elämäntilanteita ja muutoksia, hän voi selvitä niistä ja jopa kasvaa niiden myötä. Tavoitteiden luominen elämälle, omistautuminen ja kyky aktiivisesti toimia tavoitteiden saavuttamiseksi osoittavat vahvaa elämänhallintakykyä. (Virjonen 1994, 37.)

Sisäinen elämänhallinta on yksinkertaisesti sanottuna ihmisen kykyä sopeutua erilaisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin, jotka tulevat vastaan. Nuori, jolla on kielteinen käsitys itsestään, saattaa ajautua jatkuvasti epäonnistumisiin negatiivisen asenteen takia. Tämä taas ruokkii heikkoa itsetuntoa entisestään, josta seuraa epäonnistumisten kierre. Sosiaaliset suhteet ja verkostot, harrastukset, ystävät sekä perhe ovat sisäisen elämänhallinnan välineitä. (Aaltonen 2003, 185.)

Ulkoisella elämän hallittavuudella tarkoitetaan aineellista selviytymistä, oman toimeentulon turvaamista ja elämän ulkoisten puitteiden luomista ja niiden ylläpitoa. Ulkoinen elämänhallinta ei ole yleisesti ongelmallista hyvinvointiyhteiskunnassa, missä

yhteiskunnan tarjoama perusturva ja palvelut takaavat ihmisille kohtuulliset elinolot elämäntilanteiden eri vaiheissa. (Virjonen 1994, 37.)

Ulkoinen elämänhallinta on kokemusta siitä, miten yksilö tuntee voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja olosuhteisiin. Se on kykyä ohjaila omaa elämää niin, etteivät siihen pysty vaikuttamaan haitalliset ulkoiset, itsestä riippumattomat tai odottamattomat tekijät. Ulkoinen elämänhallinta on myös yksilön omien päämäärien asettamista. Tällaisia tavoiteltavia päämääriä voivat olla esimerkiksi koulutus, ammatti, ajokortin hankkiminen tai asunnon hankkiminen. Ulkoinen elämänhallinta sisältää myös ajatuksen aineellisesta ja henkisesti turvatusta elämästä, kuten esimerkiksi kuulumisesta työelämään. (Aaltonen 2003, 185.)

3.3 Nuoren elämänhallinta

Työelämään sijoittumisella on suuri merkitys nuoren elämänhallinnan saavuttamiselle. Työ tuo taloudellista turvallisuutta ja työelämässä mukana oleminen kohottaa myös itsearvostusta. Taloudellisen toimeentulon lisäksi työ jäsentää sosiaalista ympäristöä selkeäksi ja antaa mahdollisuuden hyödyntää omia kykyjä ja taitoja. Työ tarjoaa vaihtelua ja mahdollisuuksia säädellä ympäristöä. Se tuo jatkuvuutta ja sitoutumisen mahdollisuuden. (Aaltonen 2003, 185–186; Raitasalo 1995, 53.)

Nuoren elämänhallinnan muotoutumisessa tärkeiksi muodostuvat lähellä olevat aikuiset, perhe ja ystäväpiiri sekä koulu. Tästä verkostosta nuori saa voimavaroja, joiden avulla voi pitää elämänsä koossa. Sisäisessä elämänhallinnassa suurin vaikuttava tekijä nuorelle on itsetunto, sillä tärkeää on, että yksilö uskoo omiin mahdollisuuksiinsa ja itseensä. Sisäistä elämänhallintaa parhaimmillaan on tunne, että kykenee itse vaikuttamaan omaan elämänkulkuunsa. (Aaltonen 2003, 185–186.)

4 AMMATILLINEN KUNTOUTUS

Kuntoutustoiminta luokitellaan perinteisesti neljään eri osa-alueeseen: lääkinnälliseen, ammatilliseen, kasvatukselliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Jako selkiyttää ja jäsentää kuntoutuksen kokonaisuutta ja se muodostaa perustan eri osajärjestelmien tai ammattiryhmien työnjaolle. Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen jakautuu Suomessa usean eri järjestelmän toteutettavaksi. Palveluja järjestävät Kansaneläkelaitos, työvoima- ja opetustoimi sekä työeläkelaitokset ja vakuutusyhtiöt. Kela, työeläkelai-

tokset ja vakuutusyhtiöt rahoittavat ammatillista kuntoutusta ja koulutusta, joka on kuntoutussuunnitelman mukaista, mutta eivät itse järjestä niitä. Työhallinto sen sijaan sekä rahoittaa että järjestää kuntoutusta ja koulutusta. (Järvikoski 2004, 23, 198; Ihalainen 2007, 143.)

Ammatillisen kuntoutuksen käsitteellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pyritään tukemaan kuntoutujan mahdollisuuksia saada tai säilyttää hänelle soveltuva työ. Kuntoutujan ammatillisten valmiuksien parantaminen, työkyvyn kohentaminen ja työmahdollisuuksien edistäminen ovat ammatillisen kuntoutuksen tavoitteita. Tavoitteena on myös edistää integraatiota työhön muilla tavoilla, kuten esimerkiksi vähentää työntekijään kohdistuvaa syrjintää työpaikalla. Ammatillisen kuntoutuksen tyypillisiä toimenpiteitä ovat muun muassa ammatillinen koulutus, uudelleen- tai täydennyskoulutus, koulutuskokeilut työkokeilu, työpaikkakokeilu ja työvalmennus. (Järvikoski 2004, 24.)

Ammatillinen kuntoutus kohdistetaan yleensä henkilöihin, joilla on riski syrjäytyä työmarkkinoilta. Ammatillisen kuntoutuksen avulla pyritään estämään syrjäytymistä ja varmistamaan mahdollisuus taloudelliseen toimeentuloon omien taitojen ja kykyjen mukaisesti. Kuntoutuksen tarkoitus on edistää työssä jaksamista, työhön palaamista tai työikäisen nuoren työelämään pääsyä. (Kelan etuudet; Järvikoski 2004, 194.)

Ammatillista kuntoutusta voidaan määritellä joko toimenpiteiden tai tavoitteiden näkökulmasta. Toimenpiteiden mukaan määriteltäessä ammatillinen kuntoutus tarkoittaa kuntoutuksessa tai kuntoutusprosessissa sitä osaa, jossa toteutetaan ammattiin tai työhön liittyviä toimenpiteitä, kuten ohjausta, työkokeiluja, ammatillista koulutusta, työhönvalmennusta, työpaikkakokeilua tai muita työkykyä tai työllistymistä tukevia toimia. Tavoiteperustaisen määrittelyn mukaan ammatillinen kuntoutus on kuntoutujan ammatillisten valmiuksien parantamista, työkykyisyyden kohentamista, työmahdollisuuksien edistämistä ja yhteiskuntaan ja työelämään integroitumisen edistämistä. (Järvikoski 2004, 194.)

Ammatillisella kuntoutuksella on kaksi perusstrategiaa; työvoimatarjonta –aspekti ja työvoiman kysyntäaspekti. Työvoiman tarjontaan vaikuttamisella tarkoitetaan kuntoutujan henkilökohtaisten resurssien kehittämistä, koulutusta, valmennusta ja hänen sekä fyysisen että psyykkisen kunnon kohentamista. Työvoiman kysyntäaspektiin vaikuttamisella pyritään luomaan työmarkkinoilla olosuhteita, jotka lisäävät kysyntää kun-

toutujan työpanokselle. Tällaista olosuhteen muutos voi olla esimerkiksi työpaikkojen asenteisiin vaikuttaminen, perehdytys sekä sopeutumisajan tuen tarjoaminen työnantajille. Tavoitteena on siis parantaa työllistymismahdollisuuksia kiinnittämällä huomiota yhteiskuntaan, työelämään ja työpaikoille niin, että työympäristö tukisi työssä selviytymistä. Aikaisempaa enemmän on alettu etsiä erilaisia työelämää, koulutusta ja kuntoutusta yhdistäviä ratkaisuja. Tällä hetkellä ammatilliseen koulutukseen sisältyy niin sanottuja työssä oppimisen jaksoja, joiden avulla huolehditaan, ettei opiskelu jää irralliseksi käytännön työstä. (Järvikoski 2004, 195–196.)

Ennen vaikeasti työllistyvän henkilön työelämään siirtymistä tehdään selvitys hänen toiveista sekä työ- ja toimintakyvystä. Arvioinnissa keskitytään selvittämään, millaisia työllistymistä edistäviä vahvuuksia työllistyjällä on ja millaista koulutusta, harjoitusta ja tukea hän voisi tarvita. Ensisijaisesti tavoitellaan, että työnhakija voisi tukitoimien avustamana työllistyä avoimille työmarkkinoille. Työpaikka voidaan järjestää myös niin sanottujen erillistyöllistämisen yksiköiden kautta, joita ovat muun muassa työvalmennusyksiköt, työpajat, eri ryhmille suunnatut työtoimintayksiköt ja mielenterveyskuntoutujien klubitalot. (Ihalainen 2007, 146–147.)

5 TYÖPAJATOIMINTA

5.1 Työpajatoiminnasta ja sen historiasta

Työpajatoiminta alkoi Suomessa 1980-luvun puolella välissä. Ensimmäiset pajat perustettiin lähinnä syrjäytymisvaarassa oleville ammattikouluttamattomille, työttömille nuorille. Tuolloin Suomessa elettiin täystyöllisyyden aikaa ja pajalle työllistettiin määrääjäksi, puoleksi vuodeksi. Hallinnon eri sokkeloissa työpajat eivät saaneet alkuvuosina helposti paikkaansa ja koko toiminnan alkua leimasikin kiivas keskustelu työpajatoiminnan tarkoituksesta. Osa halusi työpajojen olevan suora jatke kunnalliselle nuorisotyölle. Toisaalla nuorten määrä ei vakuuttanut kuntia työpajatoiminnan tarpeellisuudesta pelkästään nuorille, joten työpajoista muodostettiin paikallisen työvoimapolitiikan välineitä kaiken ikäisille. Työpajatoiminnan tavoitteena oli alun perin selkiyttää ammatillisia ja koulutuksellisia suunnitelmia. Koululaitos leimasi ensimmäiset työpajat ”puuhasteluksi”, joilla ei ollut mitään tekemistä kasvatuksen kanssa. Työpajat harhailivat sektorihallinnon viidakossa, eikä selkeää linjaa tuntunut löytyvän. (Laakso 2001, 2; Hassinen 2007, 6–8.)

Täystyöllisyys vaihtui lamaksi ja nuorten työttömien määrä nousi 1990 -luvun puolivälissä lähes 100 000 työttömään. Työttömyysaste nousi 40 %:iin alle 25 -vuotiaiden kohdalla. Nuorista kaksi kolmasosaa oli ammatillisesti koulutettuja ja loput pelkästään peruskoulun tai lukion suorittaneita. Lamavuosien jälkeen nuorten työllisyystilanne helpottui kun vuoden 1998 keväällä työttömänä nuoria oli enää 42 000 ja vuoden 2000 lopussa 38 000. Työttömistä nuorista oli tuolloin 60 % ammatillisesti koulutettuja. Huomioitavaa on kuitenkin, etteivät kaikki nuoret ilmoittaudu vielä nykyisinkään työ ja elinkeinotoimistoon työttömäksi. Kyseisten nuorten arvioidaankin olevan suuressa vaarassa jäädä pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle ja syrjäytyä muillakin elämän osa-alueilla. Tärkeä huomioitava ryhmä on myös nuoret pitkäaikaistyöttömät eli yli vuoden työttömänä olleet. (Laakso 2001, 2.)

Ongelmaksi on noussut nuorten koulutuksesta työelämään siirtyminen tämänkin hetken suurtyöttömyyden vallitessa. Työttömyys ei ole enää vain kouluttamattomien ongelma, vaan sen tuomaa epävarmuutta joutuu kokemaan lähes kuka tahansa. Epävarmaat työmarkkinat ovat tehneet sen, että työsuhteet ovat muuttuneet epävarmemmiksi ja määräaikaisten työsuhteiden osuus on kasvanut huomattavasti, erityisesti nuorten kohdalla. (Laakso 2001, 2.)

1990 -luvun laman ja nuorisotyöttömyyden rakenteellisen muutoksen johdosta nuorten työpajojen tarve kasvoi ja niitä perustettiin vauhdikkaasti. 1990 -luvun puolivälissä pajojen määrä oli noin 200 ja vuonna 2001 nuorten pajoja oli noin 300. Pajoista on tullut merkittävä kunnallinen palvelujärjestelmä. Pajat tarjoavat työttömälle mahdollisuuden tutustua heitä kiinnostavaan ammattialaan. Tarkoituksena on kannustaa erityisesti pitkään työttömänä olleita tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria kouluttautumaan, hakeutumaan työhön tai yrittäjiksi. Pajatoiminnan tavoitteena on parantaa nuorten elämänhallintaa, tukea ja vahvistaa valmiuksia ja taitoja, joiden avulla polku koulu- tai työelämään löytyisi helpommin. (Laakso 2001, 2,3; Työpajatieto.)

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen tiedottajan arvion mukaan Suomessa työpajoja on tällä hetkellä noin 220. Valtakunnallisella työpajayhdistyksellä on tällä hetkellä jäsenenä yhteensä 197 työpajaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan nuorten työpajapalveluja on tällä hetkellä tarjolla 264 kunnassa. Suomen kunnista 68:ssa työpajapalveluja ei ole tarjolla lainkaan. Kaikki pajat eivät ole tarkoitettu pelkästään nuorille työttömille vaan asiakkaina on myös aikuisia. (Hautaluoma 2010.)

Reunaehdot työpajatoiminnalle eivät ole vuosikymmenten aikana paljonkaan muuttuneet. Työpajatoiminnassa on pääpiirteittäin kyse ihmisten kohtaamisesta, mahdollisuudesta vapautua ainakin hetkeksi luokittelusta ja leimaamisesta sekä mahdollisuudesta järkevään tekemiseen ja toimintaan. Vaikka reunaehdot ovat säilyneet, erot työpajojen välillä vielä tänäkin päivänä ovat suuret, eivätkä työpajat muodosta mitään yhteen muottiin valettua toimintatapaa. Kokemukset ja mallit vaihtelevat suuresti eri paikkakunnilla, mutta yhä enemmän työpajat ovat alkaneet hyödyntää yhteisiä kokemuksiaan uusien menetelmien kehittämisessä. Myös ammatillistumisen kehitys työpajakentällä on ollut nopeaa. Tulevaisuuden työpajatoiminnan menestys onkin paljolti kiinni siinä, pystyykö kenttä uudistumaan ja vastaamaan nykypäivän vaatimuksiin. Muutospaineissa olisi kyettävä myös säilyttämään työpajatoiminnan paras ydin. (Hassinen 2007, 5.)

Rahoittajina työpajatoiminnalle ovat kunnat, opetusministeriö, työministeriö sekä Raha-automaattiyhdistys. Pajat voivat hakea tukea myös EU:n sosiaalirahastolta. EU:n sosiaalirahaston tavoitteena oli vuosille 2000–2006 nuorten työpajatoimintaa ajatellen aktiivisen työllisyyspolitiikan tukeminen, pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy, nuorten työllistymisen tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy sekä koulutuksen kehittäminen työllistymisen ja työelämään integroitumisen helpottamiseksi. Suomessa työpajojen kehittämisalueina ovat olleet 2000 -luvun alusta lähtien oppisopimuskoulutuksen tukeminen, yritystoiminta, pajakoulut, ammatillisten oppilaitosten työpajat, mestari-kisälli -toiminta, toimintakeskus -tyyppinen toiminta, syrjäytymisen ehkäisy ja oman elämänhallinnan tukeminen. (Laakso 2001, 3.)

Laakso pohtii vuonna 2001 tekemässään tutkimuksessa, onko työllisyyden paraneminen uhka nuorten pajoille. Joinain vuosina eri paikkakuntien on ollut jopa vaikea löytää nuoria työttömiä pajalle hyvän työllisyystilanteen vallitessa, mutta tällä hetkellä sitä ongelmaa ei ole, vaan päinvastoin työttömyys on koko ajan nousussa. Juuri nuorten työttömyysaste on noussut reilusti. (Laakso 2001, 3.)

5.2 Pajojen nuoret

Nykyisin pajoille tulevat nuoret ovat selkeästi moniongelmaisempia ja haasteellisempia kuin aiemmin. Huume- ja muut päihdeongelmat ovat yleistyneet pajoille tulevilla nuorilla. Nuorisotyöttömyyden kasvun myötä työpajanuorten joukko on muuttunut heterogeeniseksi ja heitä saattaa yhdistää vain ikä. Nuorten taustat ovat usein hyvin eri-

laisia, osa on koulunsa päättäneitä ja ammatinvalintaa pohtivia, kun osa on työmarkkinoille kelpaamattomia, passiivisia nuoria. Joillekin nuorille paja on ”viimeinen oljenkorsi” tai tilapäinen pysähdyspaikka. (Laakso 2001, 3,4.)

5.3 Rannikkopajat

Rannikkopajat ylläpitää alle 25 -vuotiaille nuorille tarkoitettuja työpajoja. Pajatoimintaa tarjotaan Kotkan, Virolahden, Haminan, Pyhtään ja Miehikkälän kuntien nuorille. Rannikkopajat on osa Kotka-Hamina -seudun koulutuskuntayhtymää ja se tarjoaa yhteensä kahdeksan erilaista ammatillista työpajaa. Työpajat ovat: Ankkuripaja, Atk -paja, Keittiöpaja, Puutyöpaja, Rajapaja, Taide- ja mediapaja, Tekstiilipaja ja Työpalvelu. Pajat ovat sijoittuneet Kotkaan, Virolahdelle ja Haminaan. Jokaisella pajalla ovat omat ohjaajansa eli työvalmentajat. Rannikkopajat tarjoaa vuosittain noin 150:lle nuorelle työvalmennuspaikan. (Toiminnan kuvaus.)

Työpajoille voi tulla muun muassa työharjoittelijana, opiskelijana, työssäoppijana tai työkokeilijana. Suurella osalla Työ- ja elinkeinotoimiston kautta tulleilla nuorilla on harjoittelujakson jälkeen mahdollisuus hakea kuuden kuukauden palkkatukijaksoa. Työpajatoimintaan hakeudutaan pääsääntöisesti Työ- ja elinkeinotoimiston tai Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitoksen oppilashuollon kautta. Myös Työvoiman palvelukeskus Väylästä tulee asiakkaita pajoille. Hakijoiden valinta työpajoille tehdään haastatteluiden pohjalta. Rannikkopajat noudattaa Opetusministeriön nuorten työpajatoiminnan perusteita ja suosituksia. (Pajatoiminta; Eerola 2010.)

Työpajoilla voi kartuttaa työkokemusta, oppia työelämän pelisääntöjä ja saada tukea omaan tulevaisuuden suunnitteluun. Rannikkopajat tukee ja ohjaa nuorta kokonaisvaltaisesti oman elämänhallinnan sekä työ- ja koulutusvalmiuksien saavuttamisessa, vahvistamisessa ja ylläpitämisessä. Tavoitteena on löytää jokaiselle pajalla työskentelevälle nuorelle yksilöllinen polku ja suunnitelma työelämään tai koulutukseen siirtymiseen pajajakson jälkeen tai jokin muu nuoren elämän kannalta merkityksellinen jatko-suunnitelma. Työmenetelminä käytetään työvalmennusta, joka tähtää nuoren työkyvyn parantumiseen ja yksilövalmennusta, jonka tavoitteena on nuoren toimintakyvyn parantuminen sekä terveydenhoitoon painottuvaa yhteisövalmennusta. Toiminnan taustalla ovat asiakaslähtöisyys, itsemääräämisoikeus ja osallisuus sekä omatoimisuuteen kannustaminen. Perustyon lisäksi pajahenkilöstö osallistuu aktiivisesti nuorten

työllisyyttä edistävien uusien toimintamallien ja menetelmien kehittelyyn yhteistyössä oppilaitosten ja yritysten kanssa. (Toiminnan kuvaus.)

Ammatillisten työpajojen lisäksi Rannikkopajoilla on ollut toimintansa aikana monia hankkeita ja projekteja. Yksi meneillään olevista on ESR -rahoitteinen Luova -matka ammattiin -projekti. Projektin yhtenä toimenpiteenä oli kehittää Starttipajatoimintaa alle 17 -vuotiaille nuorille, jotka ovat jääneet ilman toisen asteen opiskelupaikkaa tai keskeyttävät opintonsa alkuvaiheessa. Starttipajan tavoitteena on lisätä nuorten opiskeluvalmiuksia sekä tietämystä työelämästä ja eri ammateista. Starttipajatoiminnalla pyritään vahvistamaan nuoren elämänhallintaa ja arkielämäntaitoja sekä kohentamaan nuorten ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitoja. Starttipajatoiminnalla pyritään nuoren aktiivisuuden ja motivaation lisääntymiseen sekä oman tulevaisuuden selkeytymiseen ja suunnitteluun. (Rannikkopajojen Starttipajatoiminta 2008-2010.)

Tällä hetkellä menossa on myös ”Nuorta ei jätetä” -hanke. Kyseisessä hankkeessa työllistetään nuoria suoraan yrityksiin työharjoitteluun tai palkkatukijaksolle. Ammatillisen koulutuksen käyneitä nuoria ohjataan puolen vuoden työjaksoille muun muassa yrityksiin, kuntiin, koulutuskuntayhtymään ja/ tai pajatoimintaan Rannikkopajojen toimintaa pyritään lisäämään panostamalla työhönopastukseen kuntien lisärahoituksen ja hankerahoitusten turvin. Ammatillisten työpajojen lisäksi Rannikkopajojen alla toimivat Etsivän nuorisotyön työntekijät, jotka pyrkivät ohjaamaan nuoria takaisin kouluun tai muiden olemassa olevien palveluiden piiriin. Työ on luonteeltaan ennaltaehkäisevää, jossa pyritään varhaiseen puuttumiseen. (Rannikkopajojen Starttipajatoiminta 2008-2010; Eerola 2010.)

5.4 Työpajat

5.4.1 Ankkuripaja

Ankkuripaja sijaitsee Haminassa. Paja jakautuu kahteen eri pajaan: kodinpajaan ja talkkaripajaan. Asiakkaiden kotona tehtävät siivous- ja pihatyöt, kuljetuspalvelut sekä kauppa-asioinnit ovat tärkeä osa pajatehtäviä. Kodinpajalla tehdään pajapuotiin lahja- ja koriste-esineitä. Koristeita tehdään muun muassa lasista, keramiikasta ja puusta. Kaikki myytävät esineet tehdään käsityönä. Pajapuodissa työskentely opettaa nuorelle muun muassa asiakaspalvelua, esillepanoa, rahankäsittelyä ja tuotteiden esittelyä. (Kattajameri 2010.)

Talkkaripajalla tehdään erilaisia pihatöitä asiakkaiden tilauksesta, kuten lumitöitä, ruohonleikkuuta ja haravointia. Joskus aikaa jää myös puuverstaalla työskentelyyn, missä kunnostetaan huonekaluja ja tehdään pieniä puuesineitä pajapuotiin myytäväksi. Talkkaripaja hoitaa myös Haminan kaupungin leirivälinelainaamoa ja huoltaa leirivälineet niiden ollessa varastolla. Pajalta tehdään myös esimerkiksi kirjastokuljetuksia ja Etelä - Kymenlaakson ammattiopiston sisäisen postin kuljetukset. Pajan töihin kuuluvat myös viikoittaiset autojen huollot sekä pajan siivous. (Katajameri 2010.)

5.4.2 Atk -paja

Atk -pajalla nuoret tekevät asiakkaille tilaustöitä. Tilaustöinä tehdään muun muassa esitteitä, mainoksia ja Internet -sivuja. Tilattavia tuotteita ovat myös käynti- ja postikortit sekä esimerkiksi seinäkalenterit asiakkaiden omista kuvista. Pajanuorten työtehtäviin kuuluvat myös kopiointi- ja taittotyöt sekä tietokoneen korjaukset, päivitykset sekä asennukset. Atk -pajalla tehdään myös digikuvausta, videokuvausta sekä kuvatun videon editoimista DVD -levylle. (Posa 2010.)

Pajalla nuori oppii käyttämään tärkeimpiä pajalla käytettävien ohjelmien ja laitteiden perustaitoja. Jokainen Atk -pajalla työskentelevä nuori pääsee toimimaan asiakaspalvelutehtävissä. Asiakaspalveluun kuuluu muun muassa töiden suunnittelu yhdessä asiakkaan kanssa, töiden vastaanotto ja luovutus sekä puhelinasiointi. Pajalle mahtuu kerrallaan viisi nuorta. (Posa 2010.)

5.4.3 Keittiöpaja

Keittiöpajalla valmistetaan päivittäin lounas 40-60 ruokailijalle ja kahvila-asiakkaita päivän aikana käy noin 100. Lounas ja kaikki kahvilan myyntituotteet valmistetaan pääsääntöisesti pajakeittiössä. Keittiöpajalla nuoret jakautuvat työvuorolistan mukaisesti eri tehtäviin. Työtehtäviä ovat ruoanlaitto, leipominen, salista vastaaminen sekä tiskaus ja siivoustyöt. Pajalla työaika sijoittuu arkisin klo 7.00 - 21.00 väliseen aikaan. Viikonloppuisin keittiöpaja on yleensä suljettu, mutta pajalla tehdään jonkin verran myös viikonloppuun sijoittuvia tilaustöitä. Pajalla on kerrallaan noin kymmenen nuorta, joista työsuhteessa tai työharjoittelussa on kuudesta kahdeksaan nuorta. Lisäksi keittiöpajalla työskentelee muutamia koulutussopimus -opiskelijoita, joita yleensä on eniten juuri keittiöpajalla verrattuna muihin pajoihin. Keittiöpajalla nuoret pääsevät

tutustumaan monipuolisesti keittiöalaan, tekemään erilaisia ruokia ja leivonnaisia sekä harjoittelemaan asiakaspalvelua. (Pajakuvaukset.)

5.4.4 Puutyöpaja

Puutyöpajalla valmistetaan asiakkaiden tilauksesta kaikenlaisia puutöitä. Pajalla kunnostetaan muun muassa vanhoja huonekaluja sekä tehdään uusia. Pajalla suunnitellaan ja tehdään erilaisia lahjatavaroita sekä käyttöön tulevia esineitä. Lisäksi pajanuoret tekevät julkisten ja yksityisten tilojen kunnostustöitä. Puutyöpaja ja työpalvelu toimivat kiinteässä yhteistyössä, joten on mahdollista päästä kokeilemaan molempien pajojen työtehtäviä. (Pajakuvaukset.)

5.4.5 Rajapaja

Rajapaja sijaitsee Virojoella. Rajapajalla tehdään asiakkaiden tilauksesta erilaisia tuotteita. Pajalla suunnitellaan asiakkaan toiveiden mukaan tehtävä tuote, joten nuoret pääsevät harjoittelemaan asiakaspalvelutaitojaan. Pajalla käytetään erilaisia tietokoneohjelmia suunnittelun apuna. Tilattavia tuotteita ovat muun muassa erilaiset liikennemerkit, kyltit sekä opaste- ja lisäkilvet. Pajalla tehdään myös autojen teippauksia ja tekstiilien painotöitä. (Pajakuvaukset.)

5.4.6 Taide- ja mediapaja

Taide- ja mediapaja on monipuolisen taiteen työpaja. Painopistealueina pajalla ovat teatteritaiteet sekä tanssitaiteet. Taide- ja mediapajalla muina osa-alueina ovat kirjoittaminen ja kirjallisuus sekä kuvataiteet. Mediaan liittyvissä työtehtävissä valokuvataan ja tehdään lyhytelokuvia, joita työstetään yhdessä Atk -pajan kanssa. Taide- ja mediapajalla tehdään teatteriesityksiä alusta asti käsikirjoituksesta ja suunnittelusta itse esittämiseen asti. Pajalla nuoret saavat oppia esimerkiksi valojen käsittelyssä ja lavasteiden teossa. Myös erilaiset tilauksesta tehtävät esitykset kuuluvat taide- ja mediapajan palveluihin. (Pajakuvaukset.)

5.4.7 Tekstiilipaja

Tekstiilipajalla valmistetaan erilaisia töitä asiakkailta tulleiden tilausten mukaan. Tilauksena tehdään muun muassa liinavaatteita, verhoja sekä muita sisustustekstiilejä. Pa-

jalla nuoret tekevät myös vaatteita niin arkikäyttöön kuin rooliasuiksi. Lisäksi asiakkailta tulee paljon vaatteita korjattavaksi. (Pasanen 2010.)

Tekstiilipajalla ommellaan, huovutetaan, virkataan, neulotaan ja käytetään monia muita tekstiilialan erikoistekniikoita. Tilaustöiden valmistuksen lomassa opetellaan ompelun perusteita, kankaanleikkausta, materiaalitietoutta, työturvallisuutta, ergonomiaa sekä laadun tarkkailua. Jokainen nuori tekee pajajakson aikana itselleen portfolion, johon kootaan kuvaukset kaikista tehdyistä töistä. Portfolion avulla nuori voi osoittaa osaamisensa pajan jälkeen. Tämän lisäksi portfolio on hyvä tapa oppia arvioimaan omaa kehittymistä, vahvuuksia sekä kehittämishaasteita. (Pasanen 2010.)

5.4.8 Työpalvelu

Työpalvelupaja tekee erilaisia kunnostus- ja remonttistöitä asiakkaiden tilauksesta. Tilaustöitä ovat esimerkiksi huoneistojen maalaukset, talojen ulkomaalaukset, aidan leikkuut ja talvisin lumityöt. Työpalvelu tarjoaa myös muuttopalvelua. Pajanuoret myös kunnostavat ja huoltavat kiinteistöjä ja kaupungin leirialueita. Työpalvelupaja ylläpitää leirivälinevarastoa, joten työtehtäviin kuuluu leirivälineiden vuokraaminen ja huoltaminen. Pajalla työskentelee kuusi nuorta kerrallaan. (Olkkonen 2010.)

5.5 Työvalmennus

Suomalaisen työpajaperinteen keskeinen ellei keskeisin osa on ollut työn suorittaminen ja ammattitaitoa vaativien tehtävien opettaminen. Työpajatoiminnassa työ on kuitenkin ollut väline, jolla on tavoiteltu yksilön elämän tukemista, itsetunnon kohottamista, sosiaalista vahvistamista, arjen jäsentymistä tai vain tilapäistä katkoa työttömyyteen. Valmennusta ei vielä ole oikea työ tai konkreettinen tekeminen. Työvalmennus on tuen antamista päivittäin vaikeusasteeltaan erilaisten töiden opettelussa, konkreettisten taitojen opettelua sekä yhteistoimintaa työyhteisön muiden jäsenten kanssa. Työvalmennus on myös muun muassa säännöllisyyden, huolellisuuden ja siisteyden opettelua. (Pekkala 2005, 26.)

Työvalmennuksen yksi tehtävä on tuottaa tietoa yksilövalmennuksen tueksi arvioimalla nuoren edistymistä. Arviointi tapahtuu vuorovaikutuksessa nuoren kanssa havainnoimalla, keskustelemalla ja kuuntelemalla. On tärkeää, että työvalmentaja jakaa ha-

vaintonsa yksilövalmentajan kanssa, sillä työ- ja yksilövalmennus tähtäävät samaan suuntaan. (Pekkala 2005, 26.)

Valmennusprosessissa keskeistä on, että nuori tulee tietoiseksi omasta kehitymisestään. Valmennus ei ole tuloksellista jos nuori ei näe omia tuloksiaan, eli omaa kehittymistään. Tulokset on mahdollista saada näkyviksi ainoastaan dokumentoinnin ja kokemusten jakamisen kautta. Koska työvalmennus ennen kaikkea edistää yksilön työkykyä, tehtävä työ ei tällöin ole ensisijaisesti tuottavaa, vaan nuoren osaamista kokenutavaa. Pajanuoren ajankäytöstä ja energiasta osa menee asioiden opetteluun, joten työlle ei voida asettaa korkeita tuottovaatimuksia. (Pekkala 2005, 26–27.)

Työvalmennuksessa lähtökohtana ovat nuoren omat valmiudet ja tarpeet. Pajalle tullessaan nuoren ei tarvitse osata valitsemansa pajan ammattialaa ja työtehtäviä entuudestaan vaan työvalmennuksen kautta tekemällä oppimalla työtaidot kehittyvät ja nuori oppii uusia tietoja ja taitoja. Rannikkopajoilla työvalmentajina toimivat työpajojen ohjaajat. (Yksilö-, työ- ja yhteisövalmennus.)

5.6 Työkuntoutusmuodot Rannikkopajoilla

Rannikkopajoilla toteutetaan työkuntoutusmuotoina työharjoittelua ja työelämävalmennusta, palkkatuettua työtä, kuntouttavaa työtoimintaa sekä työkokeilua. Rannikkopajoille tulee Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitoksesta opiskelijoita pajoille työskentelemään koulutussopimuksella. Rannikkopajoilla voi suorittaa myös Työelämään tutustumisen jaksoja peruskoulusta ja pajoilla on ollut myös Sotek -säätiön projektien tai muiden koulujen työssäoppijoita. Seuraavassa kuvaan tarkemmin eri työkuntoutusmuotoja.

5.6.1 Kuntouttava työtoiminta

Kotkan kaupungin työllisyysyksiköstä tulee Rannikkopajojen 4 -pajalle nuoria kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella. 4-pajalle tulee nuoria kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella, josta nuorten on mahdollista siirtyä ammatillisille pajoille joko kokeilemaan tai työharjoittelijoiksi. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille henkilöille työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen perustuu aktivointisuunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä asiakkaan, työvoimatoimiston työntekijän ja kunnan viran-

omaisen kanssa. Kuntien on järjestettävä kuntouttavaa työtoimintaa niille pitkään työttömänä olleille, jotka saavat työmarkkinatukea ja toimeentulotukea. (Kuntouttava työtoiminta.)

Kuntouttavan työtoiminnan laki astui voimaan syksyllä 2001 ja vuonna 2009 siihen tehtiin muutoksia. Aiemmin kuntouttavan työtoiminnan kieltäytymisestä tai keskeyttämisestä aiheutuvat seuraamukset koskivat vain alle 25 -vuotiaita henkilöitä, mutta ikäraja poistui vuoden 2010 alusta. (Kuntouttavan työtoiminnan velvoittavuus 1.1.2010 alkaen.)

5.6.2 Työharjoittelu, työelämävalmennus

Työtön työnhakija voi osallistua työharjoitteluun tai työelämävalmennukseen perehtyäkseen tai palatakseen työelämään ja edistääkseen työhönsijoittumistaan ja ammattitaitoaan. Työharjoittelu ja työelämävalmennus ovat hyvä vaihtoehto uudenlaisten työtehtävien kokeilemiseen ja työhön valmentautumiseen. Samalla on mahdollista kokeilla erilaisten ammattien ja työpaikkojen kiinnostavuutta ja soveltuvuutta. (Työharjoittelu ja työelämävalmennus.)

Työharjoitteluun voi osallistua alle 25 -vuotias nuori, jolla ei ole ammatillista koulutusta ja joka kuuluu työmarkkinatukijärjestelmän piiriin. Työelämävalmennus on tarkoitettu 25 vuotta täyttäneille tai kenellä on jo ammatillinen koulutus tai joka saa työttömyysetuutena perus- tai ansiopäivärahaa. Työharjoittelusopimus voidaan tehdä saman toimenpiteen järjestäjän kanssa enintään kuudeksi kuukaudeksi. Työharjoittelussa olevalle maksetaan harjoittelun ajalta työmarkkinatukea ja tietyin edellytyksin harjoittelija voi lisäksi saada työmarkkinatuen korotusosaa. Työelämävalmennuksessa olevalle maksetaan työmarkkinatukea ja lisäksi mikäli on oikeutettu työttömyyspäivärahaan, maksetaan lisäksi perus- tai ansiopäiväraha. Tietyin edellytyksin valmennukseen osallistuvalla voidaan maksaa lisäksi työttömyyspäivärahan korotusosaa. Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan maksaa Kela, ansiopäivärahan työttömyyskassa. Rannikkopajojen työelämävalmennuksessa olevat nuoret saavat joko päivärahaa tai työmarkkinatukea sekä mahdollista korotusosaa ja ylläpitokorvausta. (Työharjoittelu ja työelämävalmennus 2010.)

5.6.3 Työkokeilu

Työkokeilussa työpaikalla selvitetään asiakkaan soveltuvuutta työhön tai ammattiin ja mietitään sopivia koulutus- ja työvaihtoehtoja. Työkokeiluun osallistuva ei ole työsuhhteessa työkokeilupaikkaan tai työ- ja elinkeinotoimistoon. Työkokeilusta tehdään aina kirjallinen sopimus. (Tutkimukset ja selvitykset.)

Työkokeilulla voidaan selvittää, miten työntekijä nykyisestä työstään selviää ja samalla voidaan arvioida työn kuormittavuutta ja työssä jaksamista. Myös tutustuminen uuteen työpaikkaan voi olla työkokeilua. Työkokeilu oikeuttaa joko kuntoutusrahan tai kuntoutustuen saamiseen ja työkyvyttömyyseläkeläiselle maksetaan korotus työkokeilun ajalta. (Ihalainen 2007, 147.)

5.6.4 Palkkatuettu työ

Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työnantajalle palkkatukea työttömän henkilön palkkauskustannuksiin, jos työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille tai jos hän ei sijoitu koulutukseen. Työ- ja elinkeinotoimisto harkitsee tapauskohtaisesti, milloin työnhakijan sijoittumista työhön voidaan edistää myöntämällä palkkatukea. Palkkatuetun työn ensisijainen tarkoitus on työllistää alle 25 -vuotiaita nuoria ja työttömiä, joita uhkaa pitkäaikaistyöttömyys tai syrjäytyminen työmarkkinoilta. Palkkatuetun työn tavoitteena on parantaa työnhakijan ammattitaitoa, työmarkkina asemaa sekä edistää pitkään työttömänä olleen pääsemistä avoimille työmarkkinoille. (Palkkatuki - tukea palkkauskustannuksiin 2010.)

Palkkatuki muodostuu perustuesta ja lisäosasta. Perustuen vähimmäismäärä on noin 550€ kuukaudessa. Lisäosan suuruus vaihtelee tapauskohtaisesti työ- ja elinkeinotoimiston harkinnan mukaan. Lisäosan suuruus on enintään 60 prosenttia perustuen määrästä ja vaikeasti työllistyvän lisäosan määrä voi olla enintään 90 prosenttia perustuen määrästä. Palkkatukea voidaan myöntää kerrallaan enintään 10 kuukauden ajaksi. (Palkkatuki - tukea palkkauskustannuksiin 2010.)

5.6.5 Koulutussopimusopiskelu

Etelä-Kymenlaakson ammattioppilaitoksesta opiskelijat voivat tulla suorittamaan ammatillisia opintoja Rannikkopajoille, jos siihen on jostain syystä tarvetta. Ammatil-

lisia opintoja suorittava nuori työskentelee Rannikkopajoilla koulutussopimuksella. Koulutussopimusjaksolle määritellään aina suoritustavoitteet, jotka kirjataan sopimuslomakkeeseen. Opintojen etenemistä seurataan pajahenkilöstön, opettajan ja nuoren yhdessä käymissä väli- ja loppuarvioinneissa. Ammatillisten aineiden suorittamisen ohella osa koulutussopimusopiskelijoista käy suorittamassa yhteisiä opintoja koululla. Ammattikoulu ostaa koulutussopimusopiskelua Rannikkopajoilta sisäisenä palveluna. (Eerola 2010.)

5.7 Yksilövalmennus

Työpajoilla tehtävien töiden lisäksi nuoren arjen osana on yksilövalmennus. Rannikkopajoilla yksilövalmentajia on kolme. Yksilövalmennuksen tavoitteena on tukea ja ohjata nuorta oman polkunsä löytämisessä koulutus- tai työelämään taikka johonkin muuhun suuntaan pajajakson jälkeen. Jokaisen nuoren kanssa käydään läpi tulevaisuuden suunnitelmia ja selvitetään minkälaista tukea ja ohjausta nuori kyseisten suunnitelmien toteuttamiseksi tarvitsee. Osa nuorista tarvitsee paljon tukea ja ohjausta, kun toiset eivät tarvitse tukea juuri ollenkaan. Rannikkopajoilla ei tehdä välttämättä kirjallista valmennussuunnitelmaa vaan asioiden läpikäyminen keskustellen riittää.

Yksilövalmentaja tukee nuorta työnhakutaitojen vahvistamisessa eli ohjaa konkreettisesti esimerkiksi työhakemuksen ja ansioluettelon laadinnassa. Hän ohjaa myös opiskeluun liittyvissä asioissa, kuten yhteishaussa. Jos nuori tarvitsee tukea asioidessaan viranomaisen kanssa, hän voi saada sitä yksilövalmentajalta. Tarvitessaan nuori voi saada apua myös esimerkiksi henkilökohtaisten asioiden selvittelyyn. (Yksilö-, työ- ja yhteisövalmennus.)

Yksilövalmennus voi olla pajalla tapahtuvaa asioiden selvittelyä, keskusteluja ja inhimillisen välittämisen ja tuen antamista. Se voi olla myös laajempaa palvelujärjestelmän avulla tapahtuvaa tukemista, jolloin yksilövalmennus voidaan nähdä myös yksilöllisenä palveluohjauksena. Yksilövalmentaja toimii linkkinä oman organisaation, työvalmentajien, nuorten ja yhteiskunnan muiden toimijoiden välillä. Yksilövalmentajan tehtävä on pitää eri osapuolet ajan tasalla nuoren tilanteen edistymisestä. (Pekkala 2005, 30-31.)

5.8 Terveystenhoito osana pajajaksoa

Rannikkopajoilla toimii oma terveydenhoitaja. Terveystenhoitaja toimii tiiviissä yhteistyössä työpajaohjaajien ja yksilövalmentajien kanssa. Terveystenhoitajan tehtäviin kuuluu nuorten neuvominen ja ohjaaminen terveellisiin elämäntapoihin. Jokaiselle työpajan nuorelle tehdään pajajakson alkupuolella terveystarkastus. Halukkaiden nuorten kanssa terveydenhoitaja laatii henkilökohtaisen terveydenedistämissuunnitelman, jonka toteutumista hän seuraa ja arvioi. Terveystenhoitaja myöntää työpajanuorille lyhytaikaiset sairauslomat ja ohjaa tarvittaessa jatkohoitoihin. (Tarhala 2010.)

Terveystenhoitaja järjestää nuorille erilaisia ryhmävalmennuksia aiheena esimerkiksi ensiapu. Terveystenhoitaja järjestää myös erilaisia asiantuntijoiden pitämiä infotilaisuuksia. Tällaisia infotilaisuuksia on ollut esimerkiksi liikenneturvallisuudesta ja suuhygienian hoidosta. Terveystenhoitaja osallistuu asiakastyön lisäksi erilaisiin verkostotapaamisiin. Tänä vuonna terveydenhoitaja on aloittanut kahden pajanuoren kanssa depressiokoulun, jonka avulla yritetään kohottaa nuorten mielialaa yksinkertaisin keinoin. (Tarhala 2010.)

6 KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Kirsti Laakso on tehnyt nuorten pajojen vaikuttavuuden arviointia vuosina 1996, 1998 ja 2001. Sain käsiini viimeisimmän tutkimuksen, jonka ohessa Laakso myös vertailee tuloksia aikaisempiin tutkimuksiinsa. Kaikkien kolmen tutkimuksen kohteena ovat olleet nuorten työpajat ympäri Suomea ja vuoden 2001 tutkimukseen osallistui yhteensä 288 pajoilla työskentelevää nuorta. Tutkimuksessa käytettiin barometrityyppistä aineistonkeruumenetelmää kaksivaiheisesti pajajakson alussa ja lopussa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää muun muassa asiakaskunnan profiilia, syrjäytymisastetta sekä palvelujen käyttäjien näkemyksiä pajatoiminnasta. Tutkimus pyrki selvittämään myös pajoilla työskentelevien omia toiveita ja odotuksia pajajaksolle ja arvioida niiden toteutumista. (Laakso 2001, 1,13-14.)

Laakson vuoden 2001 tutkimuksessa nuoret saavuttivat alussa asettamansa tavoitteet hyvin. Parhaiten tavoitteista onnistuttiin elämänhallinnassa, ammatillisissa valmiuksissa ja uusien taitojen oppimisessa. Tutkimuksen mukaan isommilla pajoilla onnistuttiin paremmin ammatilliseen osaamiseen liittyvissä tavoitteissa sekä elämänhallinnan parantamisessa verrattuna pienempiin pajiin. Suosituimmaksi tehtäväalueeksi pa-

joilla nousivat atk-tehtävät sekä mediaan liittyvät työtehtävät. Nuoret olivat varsin tyytyväisiä pajajaksoihinsa. He pitivät tärkeänä pajojen antina työkokemuksen saamisesta, sosiaalisten suhteiden luomista sekä yhdessä tekemistä. Pajajakson päättyessä noin puolella ei ollut töitä eikä opiskelupaikkaa tiedossa ainakaan heti pajalta lähtiessä. (Laakso 2001, 46–47.)

Marjut Salmela on tutkinut opinnäytetyössään Muuramen työpajan vaikutuksia. Muuramen työpaja tarjoaa työ- ja harjoittelupaikkoja yli 17-vuotiaille nuorille ja aikuisille. Tavoitteena oli selvittää miten asiakkaat ovat kokeneet ohjauksen ja työtehtävät työpajalla sekä mitä tavoitteita asiakkaat asettivat pajajaksolle. Tutkimuksen kohteena olivat myös pajajakson vaikutukset asiakkaan kokonaiselämäntilanteeseen, elämänhallintaan ja sosiaalisiin taitoihin. Salmela toteutti tutkimuksensa postikyselynä. Tutkimuksen perusteella pajajakso vaikutti asiakkaiden aktivoitumiseen ja työllistymiseen. Perehdytys ja ohjaus oli ollut pajalla onnistunutta ja työtehtävät koettiin pääosin mielekkäinä ja monipuolisina, mutta myös liian helppoina. Sosiaaliset taidot kehittyivät ja pajatoiminnalla koettiin olevan positiivista merkitystä asiakkaiden elämäntilanteeseen nähden. (Salmela 2008, 51–54.)

Näistä kahdesta tutkimuksesta sain opinnäytetyöhöni vinkkiä lähteiden löytämisessä. Työpajatoimintaan liittyen lähteitä ei ollut paljon saatavilla saati, että ne olisivat olleet tuoreita. Sain edellä mainituista tutkimuksista hyödyllisiä vinkkejä myös omien haastattelukysymysten laatimiseen.

7 TUTKIMUKSEN KULKU

7.1 Tutkimuksen tarkoitus

Nuorten työttömyys on juuri tällä hetkellä ajankohtainen ongelma. Nuorten työttömyyden torjuntaan on yritetty keksiä ratkaisuja tänä vuonna jopa hallituksen tasolla. Suomi on satsannut nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tämän vuoden aikana muun muassa lisäbudjetin avulla. Nuorten työpajat ovat yksi nuorisotyöttömyyttä vähentävä palvelumuoto.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten työpajatoiminta Rannikkopajoilla vaikuttaa nuoren elämään ja kestävätkö pajalla aikaansaadut muutokset jakson loputtua. Tutkimuksen avulla Rannikkopajat saavat tutkittua tietoa pajatoimintansa vaikutuksista.

ta. Rannikkopajat toivoivat tutkimusta siksi, jotta saisivat tietää keskitytäänkö pajoilla nuorten mielestä oikeisiin asioihin ja kokevatko nuoret, että pajalla olosta on hyötyä elämässä myös pajajakson jälkeen. Rannikkopajoilla ei systemaattisesti seurata muuta kuin nuorten sijoittumisprosenttia pajajakson jälkeen. Mitään kirjallista ja tutkittua tietoa Rannikkopajoilla ei ole siitä, miten nuorilla menee, kun pajajakson loppumisesta on jo kulunut hetki aikaa, ja mitä nuoret jälkeinpäin miettivät pajalla olosta. Tutkimustulosten perusteella Rannikkopajat voivat kehittää palvelujaan paremmin nuorten tarpeita ja toiveita täyttäväksi.

Tutkimus tehdään nuorten näkökulmasta, joten haastattelen pajahenkilöstön sijaan pelkästään asiakasnuoria. Nostan tutkimuksessani nuorten omat näkemykset ja kokemukset työpajatoiminnasta vahvasti esiin. Selvitän myös nuorilta tulevia kehitysehdotuksia, joiden avulla Rannikkopajat voivat vastata paremmin nuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja toiveisiin. Uskon, että pajajakson läpikäyneet nuoret ovat itse parhaita asiantuntijoita kertomaan, miten pajatoimintaa olisi hyvä muuttaa tai mitä siitä mahdollisesti puuttuu.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Millaisiin tehtäviin tutkittavat nuoret Rannikkopajoilla ohjautuivat?
2. Miten työpajatoiminta vaikuttaa työllistymiseen ja ammatilliseen kuntoutumiseen?
3. Miten työpajatoiminta vaikuttaa elämänhallintaan?
4. Millaisia kehittämistarpeita Rannikkopajoilla on asiakasnuorten mielestä?

7.2 Tutkimusmenetelmät

7.2.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sisältää lukuisia merkityksiä. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuus on moninainen ja tapahtuvat muovaavat toinen toisiaan samanaikaisesti, joten monensuuntaisten suhteiden löytäminen on mahdollista. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin osoittaa todeksi jo olemassa olevia väittä-

miä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–162.) Karkeimmillaan kvalitatiivinen tutkimus ymmärretään yksinkertaisesti aineiston ja analyysin muodon kuvaukseksi, johon voidaan soveltaa eri lukutapoja (Eskola & Suoranta 2003, 13).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on toiminnassaan tietynlaista vapautta, joka antaa mahdollisuuden joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen (Eskola & Suoranta 2003, 20). Luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja vuorovaikutuksellisiin keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin erilaisilla mittausvälineillä saatavaan tietoon. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään paljastamaan odottamattomia seikkoja, joten lähtökohtana on aineiston monitahoinen tarkastelu. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkittavien omat näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

7.2.2 Teemahaastattelu

Koska tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja halusin tutkia pajatoiminnan vaikutuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka voidaan tehdä henkilöille, jotka ovat kokeneet tietyn tilanteen. Yksityiskohtaisten haastattelukysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelussa tutkija ja haastateltava ovat suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa, joten tilanne luo paljon mahdollisuuksia esimerkiksi lisäkysymyksille. Haastattelija voi suunnata kysymykset ja lisäkysymykset niin, että haastattelusta saadaan mahdollisimman paljon tutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Haastattelu menetelmänä tuo tutkittavien äänen kuuluviin, joka on tärkeänä tavoitteena tässä opinnäytetyössä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34, 47–48.)

Teemahaastattelussa teemat ja kysymysten sisältö ovat kaikille samat, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä ja tehdä uusia kysymyksiä haastattelun edetessä. Vastausvaihtoehtoja ei ole, vaan haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun myös siksi, että tutkittava kohdejoukko ei ollut kovin suuri. Kyselylomake olisi tuonut todella vähän aineistoa

eivätkä kohdejoukon nuoret todennäköisesti olisi innostuneet vastaamaan paperilomakkeisiin. Monessa nuoressa oli myös havaittavissa hieman arkuutta, joten haastattelu antoi mahdollisuuden sen alussa rohkaista heitä kertomaan mielipiteensä avoimesti. Haastatteluissani nousivat erittäin tärkeäksi tarkentavat kysymykset, sillä hetkittäin vastaukset jäivät kovin pinnallisiksi. Kohdejoukko tarvitsi myös muutamissa kysymyksissä selvennystä. Haastattelu sopi hyvin menetelmänä kohdejoukolle myös siksi, että sen avulla sain yksilöidymmän käsityksen haastateltujen mielipiteistä ja ajatuksista, olihan jokaisella omanlainen kokemus henkilökohtaisesta pajajaksosta.

Laadin haastatteluja varten haastattelurungon (liite 1), johon muodostui kuusi teemaa. Teemoihin liittyi useita alakysymyksiä. Haastattelurunkoa laatiessani otin huomioon sen, ettei teemoja voisi olla lopullisessa haastattelussa liian monta. Tulosten käsittelyssä teemoittelin vastaukset viiteen teemaan: (1) taustatiedot, (2) kokemukset työpajatoiminnasta, (3) työllisyyden tukeminen ja ammatillinen kuntoutuminen, (4) elämänhallinta sekä (5) Rannikkopajojen kehittäminen. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen alle liittyvät teemoista taustatiedot ja kokemukset työpajatoiminnasta. Toisen tutkimuskysymykseen liittyy teema työllisyyden tukeminen ja ammatillinen kuntoutuminen. Kolmannen tutkimuskysymyksen teemana on elämänhallinta. Tutkimuskysymyksistä neljännen teemaksi nousi Rannikkopajojen kehittäminen.

7.3 Aineiston keruu

Keräsin tutkimusaineistoni teemahaastattelun avulla. Sain Rannikkopajoilta listan pajajaksolla olleista nuorista, jotka olivat noin vuosi sitten päättäneet pajajaksonsa. Listatut nuoret olivat antaneet luvan, että heihin saa olla yhteydessä opinnäytetyöasioissa pajan jälkeen. Valitsimme sellaiset nuoret kohdejoukoksi, jotka olivat noin vuosi sitten päättäneet pajajaksonsa, jotta pajan jälkeen olisi ehtinyt kulua vähän aikaa ja olisi jo näkyvissä, mitä nuori haastatteluhetkellä tekee ja mitä hänelle kuuluu. Tavoitteena oli myös saada selville, ovatko pajalla aikaan saadut muutokset kestäneet pajan jälkeenkin.

Tavoitteeni oli haastatella yhteensä 16 nuorta, jotta saisin tarpeeksi kattavat aineistot tutkimukseeni. Nimelistassa oli noin 30 nimeä, joista valitsin ensin satunnaisesti 16 nimeä. Valitsin nimet niin, etteivät kaikki olisi samalta pajalta ja, että joukossa olisi sekä tyttöjä että poikia. Aloin soittaa nuoria lävitse, mutta kaikista numeroista ei vastattu tai numerot eivät olleet enää käytössä. Moni myös kieltäytyi tulemasta haastatte-

luun ja muutama nuori oli jo muuttanut toiselle paikkakunnalle, joten haastatteluun tulo olisi ollut hankalaa. Muutamalle nuorelle lähetin myös kyselyt sähköpostilla, kun en tavoittanut heitä puhelimitse. Loppujen lopuksi sain sovittua haastattelut kahdeksan nuoren kanssa.

Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina keväällä 2010. Kuusi haastattelua tein Rannikkopajojen tiloissa Karhulassa ja kaksi haastateltavien kouluilla. Haastattelut olivat pituudeltaan puolesta tunnista vajaaseen tuntiin ja haastattelin nuoret kahden viikon aikana heille sopivina aikoina. Ennen haastattelua kerroin opinnäytetyöstäni ja haastattelun kulusta sekä annoin mahdollisuuden kysyä jos jokin askarrutti. Rohkaisin kertomaan omat mielipiteet avoimesti ja muistutin, että kenenkään nimet eivät tule näkyviin mihinkään eli kaikki haastateltavat pysyvät anonyymeinä.

Haastattelut etenivät haastattelurungon mukaisesti, mutta teemahaastattelulle tyypillisenä sovelsin kysymyksiä ymmärrettävämmiksi ja tein tarkentavia lisäkysymyksiä sen mukaan mitä haastateltava oli vastannut. Välillä kysyin siis spontaanisti muutakin, mitä ei suoraan lukenut haastattelurungossa. Haastattelu pysyi näin luontevana keskusteluna ja avoimille vastauksille jäi mielestäni riittävästi tilaa. Nauhoitin kaikki haastattelut, johon kysyin ennen haastattelua jokaiselta nuorelta luvan. Kukaan ei kieltänyt nauhurin käyttöä. Se ei myöskään tuntunut häiritsevän tai rajoittavan kenenkään vastaamista.

Litteroin nauhoitetun aineiston lähes heti haastattelujen jälkeen. Vaihe oli työläs, mutta mielenkiintoinen. Kun kaikki haastattelut olivat kirjallisessa muodossa, poistin niistä nuorten ja muiden tunnistettavien henkilöiden nimet. Litteroiduissa vastauksissa käytin nuoren nimen sijasta kirjainta H (haastateltava), vain apuna itselleni. Haastattelun tuloksia esitellessäni tässä työssä, olen käyttänyt suoria lainauksia joiden sanojaa en merkinnyt mitenkään erikseen, jotta anonyymiyys säilyisi.

Litteroin haastattelut yksi kerrallaan haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä. Litteroituja sivuja tuli yhteensä 90. Kysymysteemojen alla olivat siihen liittyvät kysymykset ja niiden perässä aina kunkin vastaukset. Tulostin nämä kahdeksan litteroitua haastattelua ja teemoittelin vastaukset värikyniä apuna käyttäen. Teemoittelin vastaukset viiteen teemaan. Muuten vastausteemat mukailivat kysymysteemoja, mutta yhdistin yhdeksi vastausteemaksi teemat työllisyyden tukeminen ja ammatillinen kun-

toutuminen sekä nykytilanne, koska yhteisiä piirteitä ja samankaltaisuuksia vastausten sisällöistä nousi huomattavasti.

7.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi oli mielenkiintoista ja haastavaa. Analysointivaihe oli työläs, koska aineiston joukossa oli myös hieman epäolennaisia asioita, jotka eivät liittyneet tutkimaani aiheeseen. Haastateltavat myös poikkesivat välillä aiheesta toiseen, joten analysointi vaati tarkkaavaisuutta. Käytin tutkimuksen analyysimuotona sisällönanalyysiä ja sen keinona teemoittelua eli tarkastelin aineistosta nousevia samankaltaisuuksia ja yhteisiä piirteitä. Analyysistä esiin nostetut teemat pohjautuvat tutkijan tulkintoihin haastateltavien sanomisista eli aineiston tulkinta on kiinni tutkijasta. Epätodennäköistä on, että kaksi haastateltavaa ilmaisisi saman asian täysin samoin sanoin, mutta tutkija koodaa ne kuitenkin samaan luokkaan. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 173.)

Haasteellista oli tuoda tuloksissa näkyviin kaikkien kahdeksan haastatellun vastaukset. Oli vaikeaa analysoida aineistoa niin, ettei jättänyt kenenkään sanomista analyysin ulkopuolelle tai pelkistänyt vastauksia liikaa ja sillä tavoin vääristä tutkimuksen tuloksia. Aina vastaukset eivät olleet selkeitä, joten omia tulkintoja oli harkittava tarkkaan.

7.5 Tutkimuksen luotettavuus

Jokaisen ihmisen kokemusmaailma on yksilöllinen, joten tutkimukseni tuloksia ei voi yleistää koskemaan pajajakson läpikäyneisiin nuoriin yleensä. Tutkimuksen luotettavuutta on vaikea arvioida, koska laadullisessa tutkimuksessa on aina kyse tutkijan tulkinnasta ja hänen asioilleen antamasta merkityksestä. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 19.) Pyrin olemaan aineiston analysoinnissa ja tutkimustulosten tulkinnassa objektiivinen, mutta mahdollisesti omat kokemukseni ja tulkintani vaikuttavat lopputulokseen. Tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan muiden Suomen pajuorten kokemuksia sillä pajat toimivat erilaisin toimintaperiaattein.

Olin alun perin suunnitellut haastattelevani noin 16 nuorta, mutta lopulta haastateltavakseni tuli kahdeksan nuorta. Tutkimukseni luotettavuus olisi lisääntynyt, jos haastateltavia olisi ollut enemmän. Koin kuitenkin tehneeni kaikkeni haastateltavien tavoittelemiseksi. Pyrin tekemään haastateltavien olon mukavaksi ja luontevaksi tarjoamalla haastattelupaikaksi heille jo ennestään tuttua paikkaa.

Haastateltava saattoi esittää ajatuksensa epäselvästi tai ristiriitaisesti, jolloin pyrin tekemään mahdollisimman paljon tarkentavia kysymyksiä. Haastattelutilanteen antama mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä jättää vähemmän tilaa epäkohdille ja näin lisää tutkimuksen luotettavuutta. Kaikki nuoret eivät olleet kovin puhelaita, joten tarkentavat lisäkysymykset olivat myös siksi erittäin tarpeellisia. En kokenut missään kohtaa haastattelujen edetessä, että haastateltava olisi ymmärtänyt kysymyksen väärin eikä kerättyä aineistoa lukiessa tullut kyseistä tunnetta. Nuorten pajajaksosta oli kulunut jo noin vuosi, joten asioiden palauttaminen mieleen ei ollut kaikille helppoa. Joissain kohtaa nuoret sanoivatkin ääneen, etteivät oikein muista kyseistä asiaa.

Pohdin myös sitä, että haastatteluun saattoivat suostua helpommin sellaiset nuoret, joilla on suhteellisen hyvä ote elämästä ja jotka ovat muutenkin aktiivisia. Sellaiset nuoret puolestaan saattoivat herkemmin kieltäytyvät, joilla ei suju aivan yhtä hyvin elämässä. Heitä on muutenkin vaikeampi saada liikkeelle. Kyseinen seikka vaikuttaa osaltaan tutkimukseni luotettavuuteen.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Taustatiedot

Taustatiedoissa selvitin haastateltujen nuorten ikäjakaumaa, asumismuotoja ja sitä, millainen pohjakoulutus nuorilla oli ollut ennen pajalle tuloa. Selvitin myös millaista työkokemusta nuorille oli ehtinyt karttua ennen pajajakson aloittamista ja mitä kautta nuoret ohjautuivat pajalle. Tarkastelin myös sitä, millaisella sopimuksella nuoret olivat pajalla eli olivatko he pajalla työharjoittelussa, palkkatuetussa työssä, koulutusso-
pimuksella, työkokeilussa vai kuntouttavassa työtoiminnassa.

Haastatelluista nuorista tyttöjä oli kolme ja poikia viisi. Haastatteluhetkellä he olivat iältään 18–24-vuotiaita. Suurin osa nuorista asui vuokra-asunnossa, kahdella heistä oli omistusasunto. Neljällä nuorista oli ennen pajalle menoa ammattikoulututkinto, kaksi oli ylioppilaita ja kahdella oli jäänyt ammattikoulu kesken. Työkokemusta nuorilla ei ollut ennen pajaa juuri lainkaan. Ammattikoulusta valmistuneet eivät olleet saaneet valmistumisen jälkeen oman alan töitä, ja työkokemukset rajoittuivat lähinnä työharjoitteluihin ja muihin lyhyisiin työsuhteisiin erilaisissa paikoissa. Ylioppilaaksi valmistuneet eivät olleet päässeet lukion jälkeen kouluun ja olivat siksi jääneet työttömiksi.

Seitsemän nuorta tuli pajalle Työ- ja elinkeinotoimiston lähettämänä ja yksi oli nähnyt Rannikkopajojen mainoksen ja ottanut itse yhteyttä pajalle. Nuoret olivat sijoittuneena pajoille seuraavasti: yksi työskenteli keittiöpajalla, kaksi taide- ja mediapajalla, yksi Rajapajalla, yksi tekstiilipajalla, yksi Ankkuripajalla, yksi atk-pajalla ja yksi keittiöpajalla sekä työpalvelussa. Kaikki nuoret olivat pajalla ensin harjoittelusopimuksella, jonka jälkeen jatkoivat työskentelyä palkkatuella.

8.2 Kokemukset työpajatoiminnasta

Kokemukset työpajatoiminnasta -teemaan liittyen tutkin nuorten itselle asettamia tavoitteita pajajaksolle ja miten tavoitteet olivat heidän mielestään täyttyneet. Selvitin, millä pajalla nuoret olivat Rannikkopajoilla olleet ja olivatko he päässeet työskentelemään toivomalleen pajalle. Kysyin mitä nuorten työtehtäviin kuului ja millaisina työtehtävät koettiin. Teemaan liittyen selvitin nuorten kokemuksia siitä, millaista hyötyä he olivat mielestään pajalta saaneet ja mikä oli ollut tärkein pajan anti.

Kuusi nuorta oli päässyt toivomalleen työpajalle. Yksi nuorista oli suoraan ohjattu tietylle pajalle; ja yhdellä ei ollut sen hetkisestä tilanteesta johtuen valittavanaan kuin kaksi pajaa. Kaikki olivat kuitenkin tyytyväisiä siihen työpajaan, jossa olivat olleet, eikä kukaan ollut joutunut vaihtamaan pajaa siksi, etteivät työtehtävät olisi kiinnostaneet.

Suurin osa nuorista totesi, ettei ollut asettanut oikein mitään tavoitteita omalle pajajaksolle, mutta hetken pohdittuaan jokainen keksi jotakin. Kahdella nuorella tavoitteena oli pelkästään se, että saisi jotakin järkevää tekemistä päivään. Myös uusien kokemusten ja oppien saaminen oli yleinen vastaus. Yksi halusi kehittää omaa ammatiosaamistaan ja päästä kokeilemaan siihen liittyviä uusia ulottuvuuksia. Yhdelle nuorelle tärkeintä oli löytää oman alan työpaikka pajan aikana. Yksi nuori sanoi tavoitteenaan olleen yksinkertaisesti se, että jaksaa herätä joka aamu ajoissa ja mennä pajalle. Kaikki kokivat saavuttaneensa itselle asetetut tavoitteensa. Yksi nuori ilmaisi tavoitteensa näin:

”Ei tainnu muuta juuri olla ku et saa oikeesti juuri jotain tekemist niinku päivien kuluks, mikä hyvänsä tekeminen voittaa sen työttömänä olemisen...”

Suurimmalla osalla pajoista valmistetaan tilaustoina erilaisia tuotteita asiakkaille, mikä motivoi nuoria panostamaan työn tekemiseen ja laatuun, kun työ tuli konkreettisesti jollekin taholle. Useimmilla pajoilla kaikki nuoret tekivät töitä tulleiden tilausten mukaan, mutta osalla työpajoista työtehtäviä jaettiin nuorille myös kiinnostuksen mukaan. Haastatelluista suurin osa kertoi työtehtävien olleen sopivan haastavia ja mielenkiintoisia. Yksi nuori kertoi tehneensä työt hyvällä asenteella, vaikka joskus päivästä toiseen tehdyt samat työtehtävät turhauttivat. Asenteeseen vaikutti ajatus siitä, että asiakas on työn tilaaja ja toimii työn maksajana, joten työt on tehtävä kaikesta huolimatta.

Puolet nuorista kertoi, että oli päässyt käyttämään pajatyössä paljon luovuutta ja omia ideoitaan. Monella pajalla sai kokeilla ja harjoitella omia asiakaspalvelutaitoja aidoissa tilanteissa, mikä lisäsi nuorten rohkeutta. Vastuun ja odotusten koettiin lisääntyvän pajajakson edetessä, jolloin nuoret olivat alkaneet panostaa työhön vieläkin enemmän.

Yksi nuori kertoi, ettei hän kokenut pajalla oloa millään lailla turhaksi, vaikka hänellä oli ollut jo ammattitutkinto ennen työpajalle tuloa. Opiskeltu tutkinto liittyi samaan alaan kuin minkä alan työpajalla hän työskenteli. Nuori koki, että hänen oma elämäntilanteensa ja osaaminen oli otettu oikealla tavalla huomioon ja lisätty vastuuta ja vaatimuksia sen mukaisesti. Toisella ammattitutkinnon omaavalla ajatukset olivat hieman päinvastaiset ja koko pajan ajan hän vain odotti, että oman alan työpaikka löytyisi.

Kokemuksena pajajakso oli ollut jokaiselle positiivinen. Kaikki olivat hyötynneet pajalla olosta jollakin tavalla. Tärkeänä nähtiin erilaisten työtehtävien tuomat uudet opit, mitkä auttavat jälkeenpäin myös arjessa. Yksi nuori oli päässyt kuukauden työharjoitteluun ulkomaille ja koki sen tuomat kokemukset ja opit tärkeimpänä pajan antina. Yksi nuori koki avoimuutensa selvästi lisääntyneen pajajakson myötä. Hän näki tärkeänä myös pajalta saadun palautteen omasta osaamisestaan kyseisissä työtehtävissä ja koki niiden auttavan jatkosuunnitelmien tekemisessä. Nuori koki myös saaneensa paljon oppeja työtehtäviin ja oli päässyt jo käytännössä toteuttamaan niitä pajan jälkeisissä keikkatöissä. Nuorista yksi koki tärkeimpänä pajan antina sen, että oli kuullut pajalla ollessaan haussa olevasta kaupungin työpaikasta. Nuori oli hakenut työpaikkaa ja onnistunut saamaan sen. Hän mietti, että todennäköisesti kyseinen työpaikka olisi mennyt ohi jos ei olisi ollut pajalla.

Asiakaspalvelukokemusten ja uusien ihmisten kanssa työn tekemisen yli puolet nuorista koki suurena oppina. Neljä nuorta myös painotti avoimuuden ja sosiaalisuuden lisääntyneen pajajakson aikana. Paja antoi uusia kokemuksia ja mahdollisuuden kokeilla turvallisesti uusia asioita. Tärkeää oli myös vastuun saaminen ja asioista huolehtiminen itsenäisesti, mikä auttoi aikuistumaan muutenkin elämässä. Palautteen saaminen oli myös jäänyt mieleen hyvänä kokemuksena pajalta. Hyvää ryhmää kiittelivät seitsemän nuorta ja uusien kaverisuhteiden muodostuminen koettiin erityisen tärkeänä. Tärkeimpänä pajan antina eräs nuori pohti yksinkertaisuudessaan sen, että sai jotakin tekemistä päivään, kun oli ollut ennen pajalle tuloa pitkään työttömänä:

”Öhh... kai se on se et on jonkin sortin tekemist et pysy jotenki järjissää, se ku on ollu pitkän aikaa työttömään ja yrittää niinku parhainpansa mukaa vaa keksii et mitäköhän helvettii tekis tänää...”

8.3 Työllisyyden tukeminen ja ammatillinen kuntoutuminen

Tähän teemaan liittyen selvitin, selkiytyivätkö nuorten tulevaisuuden suunnitelmat pajalla olon aikana ja motivoiko pajajakso hakemaan työtä tai opiskelupaikkaa. Pyysin nuoria kertomaan, millaisia työn tai opiskelupaikan hakuun liittyviä taitoja he oppivat pajalla ja mitkä asiat auttoivat työllistymisessä ja kouluun hakemisessa. Rannikkopajojen ohjaus muodostuu yksilö- ja työvalmennuksesta sekä terveydenhoidosta. Tutkin, miten nuoret olivat kokeneet kyseiset ohjaustyypit oman jaksonsa aikana. Kartoitin nuorten nykytilannetta työllisyyden tai kouluun pääsemisen tiimoilta. Kysyin, mitä nuori oli tehnyt heti pajan jälkeen ja mitä puolestaan teki haastatteluhetkellä. Myös tulevaisuuden suunnitelmat kiinnostivat. Lopussa tutkin, mitä koulutus tai työ haastatelluille nuorille merkitsee.

Tulevaisuuden suunnitelmat selkiytyivät pajalla olon aikana selkeästi viidellä nuorella. Kahdella nuorella vahvistuivat toiveet siitä, mitä alaa haluaisi lähteä opiskelemaan. Yksi nuori oli jo ennen pajaa miettinyt kokonaan uuden alan opiskelua ja pajajaksolla nämä ajatukset saivat vahvistusta. Pajalla yksi nuorista sai kannustusta jatkaa kesken jääneen koulunsa loppuun ja koki yksilövalmentajalta saadun avun tärkeänä kouluun hakemisessa. Pajalla usean nuoren näkökulma eri aloista laajeni ja ajatukset myös toisen alan koulutukseen hakemisesta alkoivat kiinnostaa. Kolmen nuoren kohdalla tulevaisuuden suunnitelmat työn ja koulutuksen suhteen olivat selvillä, eikä pajalla olo

vaikuttanut niihin. Pajalta he kuitenkin saivat uutta näkökulmaa asioihin ja esimerkiksi ajattelemisen aihetta alan vaihtamiseen.

Puolet nuorista kokivat pajajakson motivoineen hakemaan työtä tai opiskelupaikkaa. Yhdellä nuorista ei ollut ennen pajaa mitään tietoa mitä tekisi. Pajan aikana työvalmentajan avulla ja kannustuksella kiinnostava ala löytyi. Yksi nuorista oli ennen pajaa ajatellut, ettei jaksakaan hakea mihinkään töihin eikä mikään kiinnosta, mutta pajalla hän koki mielenkiinnon ja motivaation selvästi lisääntyneen. Puolet nuorista eivät kokeneet pajan motivoineen sen ihmeemmin, koska heillä oli suunnitelmat ja motivaatio jo olemassa. Eräs nuori kertoi motivoitumisestaan näin:

”..et ku mä olin vissii kaks kuukautta intin jälkee ilman mitää hommii ja silloin oli meininki sitä että emmie jaksaa mitää työtä lähtee hakee tai muuta, sit sen pajajakson jälkee sieltä tuli heti ensimmäiseen alkaa mietittyä et mihinköhän mä nyt haen töihin.”

Moni nuori mainitsi, että pajalla työskentelyn ohessa pajahenkilöstön ohjaus eli valmennus oli koko ajan tulevaisuuteen tähtäävää. Ohjaajat olivat aktiivisesti läsnä ja miettivät nuorten kanssa yhdessä tulevaisuuden mahdollisuuksia. Jokaisella pajanuorella on velvoite hakea pajajakson aikana opiskelemaan, mikäli heillä ei ole alla ammatillista tutkintoa. Yksi nuorista kertoi yksilövalmentajien tuen ja ohjauksen muun muassa kouluun haussa tuntuneen joskus jopa liialliseltakin patistamiselta.

Tärkeimpänä työnhakutaitojen oppimisessa koettiin taidot esimerkiksi ansioluettelon ja työhakemuksen teossa. Suurin osa nuorista myös tarvitsi jakson aikana apua erilaisen lomakkeiden täytössä. Pääosin nuoret kokivat saaneensa erittäin paljon apua ohjaajilta opiskeluun ja työnhakuun liittyvissä asioissa. Pajalla nuoret oppivat myös hakemaan itsenäisesti tietoa. Yksi nuori mietti itsevarmuutensa nousseen pajalla, joka voi auttaa työnhaussa. Eräs nuori myös mainitsi saaneensa pajan kautta hyvän kontaktin työnantajaan, mistä oli saanut itselleen kesätöitä. Yhden nuoren kokemukset työllisyyden tukemisesta:

”No tääl tehtiä niin paljon, käyttiä läpi opiskelua liittyviä ja työhön hakemiseen liittyviä asioita ja... aika paljonki, melkee koko ajan oli puhetta jostain työhön liittyvästä ja mitäs sitte tulevaisuudessa niin se oli koko ajan melkee puheena että.. et on ollu tosi paljon apua kyllä.”

8.3.1 Nykytilanne

Kaksi nuorista oli haastatteluhetkellä palkkatöissä. Kumpikaan ei ollut saanut vaki-
tuista työsuhdetta, mutta he olivat melko optimistisia töiden jatkumisen suhteen. Yksi
nuorista opiskeli ammattikorkeakoulussa, mutta ei ollut päässyt sinne kouluun mihin
olisi halunnut eikä nykyinen ala tunnu kiinnostavalta. Hän kuitenkin mietti käyvänsä
kyseisen koulun loppuun ja miettivänsä vasta sen jälkeen mitä tekee.

Yksi nuori lähti pajan jälkeen opiskelemaan opistotasoista tutkintoa ja suunnitteli jat-
kavansa vielä vuoden kestävän perusjakson jälkeen jatkolinjalle. Ammattikoulun kes-
keyttänyt nuori oli päässyt heti pajan jälkeen jatkamaan kyseistä koulua ja opiskeli
siellä edelleen haastatteluhetkellä. Kyseinen nuori toivoi pääsevänsä heti koulun lo-
puttua palkkatöihin.

Nuorista yhdellä oli edessä muu selkeä jatkopolku elämälleen, johon ei liittynyt työl-
listyminen eikä opiskelu. Hän suunnitteli opiskelevansa myöhemmin uuden ammatin
itselleen. Ammattikouluun pääsi pajan jälkeen yksi nuori, mutta koulu oli jäänyt kes-
ken henkilökohtaisten syiden takia. Koulun keskeytymisen jälkeen hän oli tehnyt eri-
laisia pätätöitä eri työpaikoissa ja oli menossa kesällä armeijaan. Suunnitelmissa oli
jatkaa koulu loppuun myöhemmin. Haastatteluhetkellä nuorista vain yksi oli työttö-
mänä. Kyseinen nuori oli käynyt pajan jälkeen kahdessa työharjoittelussa ja yhdellä
kurssilla. Hän odotti haastatteluhetkellä tietoa kouluun pääsystä.

Suurin osa haastatelluista nuorista siis oli päässyt pajan jälkeen opiskelemaan tai työl-
listynyt. Kaikilla oli jokin suunnitelma ja jatkopolku tulevaisuuden varalle. Vaikka
yksi oli jäänyt työttömäksi pajan jälkeen, hänkin oli osallistunut työllisyyttä tukevaan
toimintaan ja pyrkinyt kouluun.

8.3.2 Työn ja koulutuksen merkitys

Työn ja koulutuksen merkitys oli haastatelluille suuri, mutta erilaisista syistä johtuen.
Viisi nuorista mietti, ettei ilman koulutusta ole melkein mitään mahdollisuuksia
päästä töihin nykypäivänä, joten joku ammatti on pakko hankkia. Koulutus tuo myös
kirjallista näyttöä omasta osaamisesta, minkä voi työnhakutilanteessa näyttää työnan-
tajalle. Yksi nuori pohti koulutuksen tuovan paremman elämän, koska se antaa mah-

dollisuudet parempaan työpaikkaan ja sen myötä myös parempaan palkkaan. Nuorille tärkeintä koulutuksessa on sen tuomat mahdollisuudet työpaikkoihin pääsemiseen:

”Koulutushan merkitsee aina työtä tai niinkun että on edes jonkunlaiset edellytykset mennä johonki töihin.”

Työn merkityksestä puhuttaessa puolet nuorista totesi työnteon olevan pakollista, jotta saisi rahaa ja tulisi omillaan toimeen. Kahdelle haastatellulle nuorelle tärkeää on tulla toimeen omillaan, ilman vanhempien tai muiden läheisten taloudellista apua. Yksi nuori pohti työn olevan itselle myös itsetuntokysymys, koska ihmisiltä kysytään melkein aina ”missä olet töissä”. Se luo kuvaa ja tietynlaista statusta ihmisestä, eikä tunnu mielekkäältä kertoa olevansa työttömänä:

”Ulkopuoliset tai kaikki kaveritki kysyy et missäs sie oot töissä, ei se oo mitää kivaa sanoo et mie oon työtön ja kylhän se on semmoin itsetuntokysymyskii.”

Kahdelle nuorelle erityisen tärkeää on työssä viihtyminen. He pohtivat, että jos ala ei kiinnosta pätkäkään niin he voisivat mieluummin olla työttömänä. Yksi nuori mietti oman perheen ja lasten olevan tarkeysjärjestyksessä aina ensimmäisenä, mutta koulutuksen hankkiminen ja työpaikan saaminen on silti tärkeä asia hänelle itselleen.

8.3.3 Yksilö- ja työvalmennus sekä terveydenhoito

Yksilövalmennus koettiin tarpeellisena tukena pajajakson aikana. Yksilövalmennuksen koettiin olleen erittäin yksilöllistä, eli valmentaja osasi tulkita nuoria yksittäisinä ja keskenään erilaisina ihmisinä. Valmentaja otti huomioon jokaisen nuoren henkilökohtaisen elämäntilanteen ja antoi juuri sen tiedon ja ohjauksen mitä kukin nuori kaipasi. Valmentaja kyseli kuulumisia ja hänen koettiin olleen oikeasti kiinnostunut nuorten asioista. Kokemuksensa yksilövalmentajan ohjauksesta eräs nuori kiteytti näin:

”Tuntu siltä et se ohjaaja on oikeest kiinnostunu meidän asioista, samantien tulee tolle vähän kotosampi tunnelma et tietää et tää välittää ainaki meistä... et ei oo vaa sillee et kirjottaa sinne papereihin, sit se ohjaa meille jonku numeron jonnee..”

Yksi nuori koki yksilövalmentajan ottaneen pajalaiset hyvin vastaan ja valmentajalta oli mahdollista kysyä nolojakin kysymyksiä. Toinen nuori nuori kertoi olleensa erityi-

sen tyytyväinen siihen, että sai apua asunnon hakuun yksilövalmentajalta. Yleinen vastaus nuorilla oli, että yksilövalmentajalta sai paljon tietoa kouluihin hakemisesta, oppi tekemään muun muassa työhakemuksen ja ansioluettelon sekä sai apua monissa muissa eteen tulleissa ongelmissa.

Yli puolet nuorista oli sitä mieltä, että yksilövalmennus oli aktiivista. Aktiivisuuden syyksi pohdittiin sitä, että viisi työpajaa sijaitsee samassa rakennuksessa missä yksilövalmentajien työhuoneet sijaitsevat. Yhden nuoren mielestä yksilövalmennus oli kuitenkin jopa liian aktiivista ja patistelevaa. Kaksi nuorta mietti, ettei yksilövalmentajan tuelle ja ohjaukselle ollut juuri tarvetta, joten sen merkitys ei noussut itselle tärkeäksi. Näillä kahdella nuorella oli jo selkeä suunta tulevaisuudelle ja tarvittavat tiedot siihen liittyen, joten valmentajan rooli jäi heidän pajajaksossaan pieneksi. Kaksi nuorista mietti, ettei heillä ollut pajan aikana yksilövalmennusta kovinkaan paljon. Samaiset nuoret kuitenkin miettivät, että valmennusta olisi todennäköisesti ollut saatavilla, mikäli sille olisi ollut enemmän tarvetta. Yksilövalmennuksen vähäisyyttä pohdittiin näin:

”Siit on aika vaikee sanoo ku meil ei tosiaa ei sitä hirveest ollu... mie en sit tiedä olik siin jotain aikataulullisii juttui tai jotaa mut sen alun jälkee ei hirveesti ollu kyl sitä.”

Työvalmennus työpajalla työskennelleen ohjaajan taholta koettiin pääosin kannustavana ja tukea sai aina tarpeen tullen. Pajaohjaajilta sai palautetta työtehtävistä ja kaksi nuorta kertoi palautteen olleen tarpeeksi rehellistä, eikä liian mielistelevää. Yksi nuori koki monta pajaohjaajaa samalla pajalla hyvänä asiana, koska aina jollain oli aikaa neuvoa ja ohjata. Suurin osa nuorista koki saaneensa sopivasti vastuuta ja vapautta työn tekemisessä. Kuusi nuorta kertoi ohjaajan olleen rento ja mukava persoona, joten tulkittavissa oli, että ohjaajan persoonallisuudella ja tavalla olla nuorten kanssa on merkitystä:

”Se oli rento tyyppi ja tota tosiaa anto meille tehtävii eikä kytänny selän takaan että ite saatii niitä tehä ja tottakai se autto aina ku tarvi apua ja ohjas hyvin ja et minust se oli tosi mahtava tyyppi kyllä.”

Yhden nuoren kokemukset työvalmentajasta olivat aivan päinvastaiset:

”Mie oisin tietysti niinku toivonu sitä et ois just enemmän saanu käyttää niinku omaa päätä ja enemmän antaa niinku vapautta tehdä siel nii... että ei annettu niinku vapait käsii tavallaa tehdä et ei niinku yhtää luotettu.”

Suurin osa haastatelluista nuorista ei ollut tarvinnut pajajaksonsa aikana erityisesti terveydenhoitajan palveluja. Näiden nuorten melkein pä ainoa kontakti terveydenhoitajaan oli ollut terveystarkastus, missä oli käyty läpi myös elämäntapoihin liittyviä asioita. Kaikki kuitenkin kertoivat, että oli hyvä tietää terveydenhoitajan olemassaolosta. Nuoret tiesivät aina, kenelle voi soittaa, jos jotakin terveydellisiä ongelmia olisi tullut. Terveydenhoitaja koettiin helposti lähestyttäväksi ja pienenkin asian askarruttaessa oli helppo mennä hänen luokseen. Kaksi nuorta kertoi tarvinneensa terveydenhoitajan apua useasti ja kokivat saaneensa erittäin tarpeellista tukea ja ohjausta häneltä:

”..mä jouduin itseasiassa jossain vaiheessa juoksee päivittäin tässä että mä annoin niinkun terveydenhoitajalle parhaimman palautteen siitä että oli tukena ja muuta et oli tosi hyvä juttu..”

8.4 Elämänhallinta

Elämänhallinta-teemaan liittyen tarkastelin nuorten kokemuksia oman tavoitteellisuuden kehittymisestä tai muuttumisesta. Selvitin, saivatko nuoret pajalla elämänhallintaa lisääviä onnistumisen kokemuksia ja kokivatko he pajalla olon vaikuttaneen itseluottamukseen jollain tavalla. Tutkin, oppivatko nuoret pajalla sellaisia taitoja, joita he voivat hyödyntää tämän päivän arkielämässä. Selvitin myös sitä, että saivatko nuoret pajalta uusia kavereita.

Kysyin, muuttuivatko nuoret pajan aikana tavoitteellisemmiksi ihmisiksi eli alkoivatko he tehdä enemmän tulevaisuuteen tähtääviä suunnitelmia tai tavoitteita kuin ennen pajaa. Nuorista suurin osa kertoi, ettei paja vaikuttanut tavoitteellisuuteen oikeastaan mitenkään, kun suunnitelmat tulevaisuudelle olivat jo olemassa. Moni nuori mietti myös olevansa perusluonteeltaan sellainen, että miettii asioita vähän pidemmälle.

Pajan vaikuttamattomuudesta omiin tavoitteisiin kertoi yksi nuori näin:

”No ei oikeestaa paja siihen vaikuttanu millää tavalla että kun oli jo suunnitelma ja tavoitteet ja motivaatiot tuli niinku ihan muualta.”

Yhdelle nuorelle paja antoi innostusta tietyn alan koulutukseen hakemiseen. Pajalla tuli myös enemmän mietittyjä tulevaan elämään liittyviä asioita. Yhdelle nuorelle paja oli ollut erityisen tärkeä ja opettavainen tavoitteellisuuden kannalta. Ennen pajaa hänellä ei ollut elämälleen juuri minkäänlaista päämäärää. Paja opetti arkielämän taitoja ja antoi tukea arjen perusrytmiin, kuten siihen, että kerran kuukaudessa saa palkan jolla maksaa vuokran ja muut menot. Kaksi nuorta kertoi myös päivärytmin hahmottuneen pajan aikana, kun työttömänä ollessa oli tullut valvottua pitkään ja nukuttua pitkälle iltapäivään:

”Joo oikeestaa ku ei mul aikasemmin ollu niinku mitää päämäärää mihinkää, kyl nytte ku tääl on ollu sit tottu siihen esim just siihen että joka kuukaus saa sen palkan ja maksaa vuokrat ja laskut ja kaikki ni se autto siihen että ajatteli et on pakko saaha töitä, että eihän täst tuu mitää jos elää jollain sossun rahoil, niil ei tehä mitää.”

8.4.1 Onnistumisen kokemukset ja itseluottamus

Onnistumisen kokemuksia nuoret saivat yleisesti työtehtävien tekemisen ja palautteen kautta. Myös asiakaspalvelutilanteiden sujuminen toivat nuorille hyvän mielen. Asiakkailta saatu suora palaute tilatuista tuotteista oli tärkeää haastatelluille nuorille. Yksi nuori oli saanut tehtäväkseen suunnitella erään esitteen lähes omatoimisesti alusta loppuun. Pitkän projektin jälkeen nuori sai esitteestä hyvää palautetta, jolloin tyytyväisyys omaan työhön ja panostukseen oli ollut todella suurta. Nuorten kertomuksia tulkitessa vastuunsaaminen ja luottamus pajaohjaajien taholta vaikuttavat olleen pajajakson läpikäyneille nuorille erityisen tärkeää.

Pajalla pääsi tekemään ja kokeilemaan monia sellaisia tehtäviä, mitä ei ollut ehkä koskaan aiemmin tai pitkään aikaan tehnyt. Uudet kokemukset ja vanhojen taitojen uudelleen muistiin palauttaminen toivat onnistumisen tunteita. Onnistumisena kaksi nuorta mainitsivat myös yksinkertaisesti sen, että jaksoivat joka aamu tulla ajoissa töihin. Onnistumiset ei siis välttämättä koettu pajan tehtäviin liittyviksi vaan onnistumisen

kokemuksia tuli myös omien henkilökohtaisten, niiden pientenkin tavoitteiden täytyessä.

Taide- ja mediapajalla olleilla nuorilla onnistumisen kokemukset tulivat onnistuneista esityksistä ja siitä, että oli uskaltanut heittäytyä katsojien edessä erilaisiin rooleihin. Teatteriesitykset tehtiin alusta loppuun yhdessä pajanuorten kanssa, joten tyytyväisyys oli ansaittua ja yhdessä tekemisen merkitys nousi tärkeäksi. Itseluottamus koheni esiintymiskokemuksen myötä ja kokemuksen karttuessa oli helpompi ehdottaa omia ideoita ja muutoksia esitysten suunnitteluvaiheessa. Toinen taide- ja mediapajan nuorista kertoi positiivisista esiintymiskokemuksistaan:

”Lähinnä ne esitykset, et jos ne meni hyvin ni tulihan siit hyvä fiilis ku huomas et ne useimmat kymmenet ihmiset siin ees nauro ainaki jollee, jos ei sille esitykselle ni ainaki sulle, et niinku jossain onnistu...olihan se helkkarin mukavaa...kyl se aikamoinen voittajafiilis oli jos ne esitykset sai menemää hyvin läpi.”

Haastattelussa kysyin vaikuttiko työpajalla työskentely jollakin tavalla nuoren itseluottamukseen. Pajoilla nuorten itseluottamusta vahvistivat onnistumisen kokemukset sekä esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen paljous. Oli tehtävä töitä ja tultava toimeen muiden pajanuorten ja ohjaajan kanssa, sekä hoidettava asiakkaiden kanssa asioita. Asiakkaita oli kaikenikäisiä ja eri ammattiryhmistä. Moni nuori kertoi olleensa hieman ujo ennen paja, mutta rohkeus oli pajan aikana lisääntynyt selvästi kuin huomaamatta. Esimerkiksi taide- ja mediapajalla esiintymiskokemukset olivat tuoneet runsaasti lisää rohkeutta ja yksi nuori pohti rohkeudesta olevan hyötyä esimerkiksi työnhaussa. Positiivisen palautteen saaminen oli vahvistanut nuoren itseluottamusta pajalla olon aikana:

”...tietenkii jollain tavalla et tota aina ku sai positiivist palautetta tai ite onnistu jotenkii ni tietenkii..”

Yksi nuori kertoi muiden huomanneen hänen olevan kuin uusi ihminen pajan jälkeen, rohkeus oli selvästi lisääntynyt ja jännittäminen vähentynyt. Yksi nuori ei kokenut itseluottamuksensa muuttuneen pajan aikana mihinkään suuntaan. Yhden nuoren kokemukset pajasta eivät olleet itseluottamusta nostattavat vaan päinvastoin, koska pajan ilmapiiri oli ollut loppuvaiheessa niin huono, etteivät nuoret tulleet toimeen keske-

nään. Nuori koki tulleen huonosti kohdelluksi, mutta pohti jollain tavalla jopa vahvistuneensa kokemuksen ansiosta.

Tiedustelin nuorilta, oppivatko he pajalla sellaisia asioita mitä he voivat hyödyntää arkielämässä. Pajalla opittujen työtehtävien, kuten ruuanlaiton ja siivouksen ohessa nuoret olivat oppineet paljon muutakin, ikään kuin huomaamatta. Nuoret mainitsivat, että tietokonetaidoista ja opeista ”sossun papereiden” täyttämässä on varmasti hyötyä tulevaisuudessa. Myös sosiaalisissa tilanteissa selviämiseen oli saatu keinoja sillä avoimuus oli selvästi lisääntynyt. Yksi nuori koki kasvaneensa pajalla ihmisenä:

”No varmaan just sit itsenäisyyttä et kyl tääl aika paljo kasvo.”

Yhden nuoren mielestä sopivaan päivärytmiin pääseminen oli tärkeää. Haastatelluista nuorista kaksi eivät olleet oppineet pajalla juuri mitään sellaisia taitoja, joita voisi arjessa käyttää ja arjen perustaitojen he kokivat olevan jo hyvin hallussa. Kyseiset nuoret olivat haastatelluista nuorista iältään vanhimpia.

”Eipä tuu arjes käytetty varmast mitää mitä sielt tuli opittuu tai niinku tehtyy että kaikki nää muut tälläset niinku perustaidot niinku siivoukset ni täytyy jo tulla tässä ihan niinku luonnosta.. sit on jo niinku vähä hälyyttävää.”

8.4.2 Sosiaalisten suhteiden muodostuminen

Kaikki kahdeksan haastateltua nuorta kertoivat ystäväystyneensä muiden pajalla olleiden nuorten kanssa. Suurin osa pitää pajakavereihin yhteyttä tiiviisti edelleenkin, vaikka pajalla olosta on kulunut jo aikaa. Kaksi nuorta kertoivat pitävänsä pajalta löytyneisiin kavereihin yhteyttä päivittäin. Kaikki eivät tapaa tai pidä yhteyttä niin usein esimerkiksi välimatkojen takia, mutta yhteys pysyy yllä esimerkiksi internetin välityksellä tai puhelimitse.

”Mie oon vähä semmonen et mie ystäväystyn vähän huonosti ku on semmonen ujompi ja tälle mut siinä jotenkii sit ku yhes käytee tekee töitä ni pikkuhiljaa alettii juttelee muitaki juttuja ja siit se lähti.”

Kaksi haastateltua koki muiden nuorten olleen sen verran ikäistään nuorempia, että ystäväystyminen oli vaikeampaa. He pohtivat myös erilaisten elämäntilanteiden vaikutta-

neen ystäväystymiseen. Yhtä nuorta lukuun ottamatta kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että pajalla oli ollut hyvä ilmapiiri ja mukavia muita nuoria. Hyvä ilmapiiri koettiin todella tärkeäksi tekijäksi pajalla viihtymisen kannalta.

”Kylhän ne silloin tääl autto jaksamaa et oli joku niinku kenen kaa voi jutella ja johonkii turvata.. ettei ihan yksin ollu täällä...”

8.5 Rannikkopajojen kehittäminen

Tutkimukseni neljänteen tutkimuskysymykseen liittyen keskityin selvittämään nuorten mielipiteitä ja ehdotuksia Rannikkopajojen kehittämiseksi. Kysyin millaisina pajojen yhteiset tapahtumat, koulutukset ja tilaisuudet koettiin ja olivatko nuoret hyötynneet niistä. Kehotin nuoria muistelevaan pajajaksoa kokonaisuutena ja miettimään jäikö pajajaksolta heidän mielestään jotakin tärkeää puuttumaan eli mitä muuta jakso olisi voinut sisältää. Pyysin nuorilta kehittämisehdotuksia Rannikkopajojen toimintaan ja pajajaksojen sisältöihin. Koko haastattelun lopuksi jokaisella oli mahdollisuus sanoa ihan mitä tahansa halusivat vielä tuoda esille.

Rannikkopajoilla järjestetään erilaisia kaikkien pajojen yhteisiä koulutuksia, luentoja ja tapahtumia. Suurin osa haastattelemistani nuorista oli suorittanut pajan aikana hygieniapassin, tulityökortin sekä työturvallisuuskortin. Kaikki eivät kuitenkaan nähneet järkeä korttien suorittamisessa, varsinkaan kun korttien aihealueet eivät millään tavalla liittyneet oman työpajan työtehtäviin. Nuoret mieltivät kuitenkin, että korteista voi olla hyötyä esimerkiksi työnhaussa. Koulutusten tärkeimpänä hyötynä nähtiin myös sellaisten asioiden oppiminen, mistä ei aiemmin tiedetty yhtään mitään.

Nuoret muistivat olleensa muun muassa suuhygienistin, liikennekolarissa vammautuneen sekä terveydenhoitoalan ihmisen koulutuksessa. Nuoret kokivat koulutukset hyödyllisinä, ajatuksia herättävinä sekä tervetulleena vaihteluna tavallisiin työpäiviin. Koulutuksissa tapasi myös muiden pajojen nuoria.

Haastatelluista nuorista melkein kaikki olivat osallistuneet kaikkien pajojen yhteiselle leirille, joka järjestettiin leirikeskus Höyterissä. Leirillä oli ollut yhteishenkeä kohentavia ”leirileikkejä”, keskusteluja ja mukavaa yhdessäoloa. Leiri oli koettu kaiken kaikkiaan positiivisena ja yhteishenkeä nostattavana. Nuoret näkivät leirillä ja erilaissa

yhteisissä tilaisuuksissa muita samassa tilanteessa olevia nuoria ja saivat tutustua toisiinsa työn ulkopuolella yli pajarajojen:

”Mut olihan se kiva että näki niinkun tavallaa kaikki nää ihmiset niiku kerranki yhes sillee et.. et esimerkiks ku myöki järjestettii tääl se joululounas minne tuli kaikki oikeestaa tuli tuolt Kotkansaarelt ja Virojoelt, sit niinku tajus sillee että tääl on niinku näin monta ihmistä työttömänä.. et samas tilanteessa ku miäki ni näin monta ihmistä on vailla niinku jotaa päämäärää elämässä.”

Pyysin nuoria miettimään, oliko pajan aikana noussut jotakin kehittämisehdotuksia mieleen tai mikä olisi ollut sellaista mikä jäi puuttumaan jaksosta. Yhden nuoren mielestä yhteishenki pajalla olisi voinut olla parempi. Hän olisi toivonut enemmän kannustusta ja vastuun antamista nuorille. Eräs nuori kertoi taide- ja mediapajan nimen johtaneen hieman harhaan, kun pajan sisältö oli ollut melkein pä kokonaan teatteriesitysten suunnittelua ja tekoa. Hän olisi kaivannut jaksoon enemmän mediapuolen tehtäviä, kuten valokuvaamista ja lyhytelokuvien tekoa.

Kolme nuorta jäi kaipaamaan enemmän leirejä ja muuta yhteistoimintaa eri pajojen kesken. Yksi nuorista oli kiinnittänyt huomiota liian pieniin työtiloihin, mikä osaltaan oli hankaloittanut työskentelyä. Sisäisen viestinnän toimivuus sai myös hieman kritiikkiä yhdeltä nuorelta, sillä aina joka paikassa ei tiedetty samoja asioita. Mainostamiseen ja markkinointiin pitäisi kahden nuoren mielestä panostaa huomattavasti enemmän. Heidän mukaansa moni heidän ikäisistä nuorista ei ole koskaan kuullutkaan Rannikkopajoista, saati siitä, mitä pajoilla tehdään. Nuorille voisi jakaa esitteitä ja tehdä muita mainoksia julkisiin paikkoihin. Nämä nuoret pohtivat, että moni syrjäytymisvaarassa oleva nuori hyötyisi varmasti Rannikkopajojen palveluista, kunhan vain osaisi hakeutua sinne.

Haastattelun lopuksi sana oli vapaa ja nuori sai mahdollisuuden sanoa ihan mitä tahansa pajajaksoon liittyvää. Tässä vastausten satoa:

”Ainakii mun kohalla se oli ihan niinku täydellinen paikka ja tosiaa tykkäsin et ehotomast niinku nuorille et jos ei pääse opiskelee tai muuta.. kannattaa niinku kokeilla sitä mut sekii, miekii toivoin että mie oisin tienny aikasemmin jo siitä.”

”Aivan mahtavaa, ilman tätä en ois mitenkää sinne --- hakenu enkä ois nyt varmaa töissäkää... onneks tulin tänne.”

”Tääl osataa asia kyl silleen että, et jos nuoret vähän ajattelee omaa elämäänsä ja omaa tulevaisuuttaan ja tekee täällä asiat niin hyvin ku vaa voi ni kyl täältä eteepäin kyl pääsee tosi hyvin että on hyvä pohja kyl lähtee täältä...”

*”Ite koin sen erittäin hyväks hommaks et sellain paikka mihin pääsee vaik sul ei oo koulutusta tai muuta työhistoriaa takana ni sinne pääsee töihin.. se on hyvä et mitä nyt ne ketkä on kattonu noit työhakemuksia ni... ne tahtoo sinne kaikenmaailman papereita ja työkokemusta ja muuta ni siel Rannikkopajoil saa sen työkokemuksen, seki laske-
taa.”*

”On se aika mielenkiintonen kokemus, ei ihan monest muust työpaikast niinku vastaavaa voi sanoo. En nyt tiä voiko kovin monel muullaka noist työpajoist ihan niinku samallaist elämysten kummitusjunaa kokee ku siel..”

9 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tutkimukseni aihe on ajankohtainen ja tarpeellinen, sillä työpajatoimintaa on tutkittu suhteellisen vähän eikä siksi työpajatoiminnan vaikutuksista tiedetä paljon. Toin tutkimuksessani nuorten oman äänen ja kokemukset vahvasti esille, sillä he ovat työpajojen asiakkaita ja ovat siten parhaita asiantuntijoita kertomaan, miten he pajalla olosta hyötyivät. Tutkimustulosten avulla Rannikkopajojen työntekijät voivat pohtia nuorten kokemuksia ja toiveita ja kehittää niiden pohjalta työpajatoimintaa entistä paremmin työttömien nuorten tarpeita vastaavaksi.

Koin haastateltavien määrän hieman liian pieneksi, mutta olin kuitenkin määrään lop-
pujen lopuksi tyytyväinen. Pajalla olleita nuoria oli vaikea saada aktivoitua lähtemään vapaaehtoisesti kertomaan kokemuksistaan. Myös tutkimusmenetelmänä haastattelu saattoi pelottaa kohdejoukon nuoria, joille sosiaalinen kanssakäyminen ei välttämättä muutenkaan ole kovin helppoa. Soittaessani nuoria lävitse moni kysyi voisiko vastata kysymyksiin mieluummin puhelimitse. Olin tyytyväinen, että melkein kaikki haastatellut nuoret olivat olleet eri pajalla. Tutkimukseni ei ole yleistettävissä muiden suomalaisten pajojen vaikutuksiin eikä muutenkaan kaikkien Rannikkopajojen työpajak-
jakson läpikäyneisiin nuoriin.

Uskoin teemahaastattelun palvelevan tutkimustani parhaiten, sillä se antoi nuorille mahdollisuuden kertoa haastatteluissa kokemuksistaan vapaasti omilla sanoillaan. Haastattelujen avulla sain mielestäni parhaiten esille haastattelevien näkökulman ja ”äänen”, joka oli tavoitteenani. Jokainen nuori kokee omalla tavallaan pajajaksonsa, ja henkilökohtaisessa haastattelussa oli mahdollista kertoa asiat juuri niin kuin ne oli kokenut. Myös kaikki työpajat ovat erilaisia toisiinsa nähden, joten oli mielenkiintoista kuunnella, minkälaisina kunkin pajan työtehtävät koettiin. Haastattelun tekeminen isommassa ryhmässä olisi varmasti rajoittanut mielipiteiden kertomista avoimesti ja rehellisesti, joten yksilöhaastatteluiden tekeminen oli hyvä ratkaisu. Haastattelut antoivat myös mahdollisuuden tehdä paljon lisäkysymyksiä ja tarkentaa kysymyksiä muutenkin. Haastattelukysymysten muodostaminen ja rajaaminen oli yllättävän vaikeaa. Kysymykset oli muokattava yksinkertaiseen muotoon ja rajattava niin, että vain kaikki oleellinen tulisi kysyttyä. Ensimmäisen haastattelun jälkeen muokkasinkin haastattelurunkoa hieman, koska huomasin heti muutamien kysymysten olevan liian vaikeaselkoisia kohdejoukolle.

Haastatteluiden nauhoittaminen oli hyödyllistä muistin tukemiseksi. Haastateltavan näkeminen henkilökohtaisesti oli erittäin tärkeää, sillä joissain kohdissa mielipiteen ilmaisu saattoi ilmetä pelkkänä ilmeenä, eleenä tai tuhahduksena. Suurin osa ihmisten välisestä viestinnästä onkin ei-kielellistä. Kielellisten ja ei-kielellisten viestien ollessa ristiriidassa on ei-kielellinen viesti uskottavampi. Litteroin nauhat melkein heti haastattelujen jälkeen, joten ei-kielelliset ilmaisut pysyivät hyvin muistissa ja ne tulivat melko tarkasti merkityksi auki kirjoitettuun aineistoon. Nauhoituksen hyvä laatu teki litteroinnista suhteellisen helppoa. Haastatteluiden haasteeksi koin aikataulujen sovittamisen haastateltavien ja omien menojeni ja opiskelujeni suhteen. Pyrin sopimaan useamman haastattelun samalle päivälle, koska minulla oli välimatkaa Rannikkopajoille Kotkaan. Haastatteluja sopiessani pyrin kuitenkin olemaan joustava, jotta saisin mahdollisimman monta haastateltavaa eikä yksikään haastattelu jäänyt väliin sen takia, ettei aikaa tai paikkaa olisi saatu sovituksi. Kaksi haastattelua kävin tekemässä nuorten kouluilla.

Tutkimuskysymysten asettelu oli alkuvaiheessa hankalaa. Oli vaikea asettaa kysymyksiä niin, että niihin sisältyisi kaikki, mistä minulla oli tavoitteena saada tutkimustuloksia. Rannikkopajoilta haluttiin kerättävän tietoa myös siitä, miten pajoja voitaisiin nuorten mielestä kehittää, eikä tämä kyseinen aihealue näy juurikaan tutkimusky-

symyksissä. Kun tutkimuskysymykset olivat hahmottuneet, oli tutkimuksen teemojen asettelu hieman helpompaa.

Henkilökohtaisista asioista ja kokemuksista puhuminen on vaikeaa kenelle tahansa. Huomasin tämän erityisesti nuorella, joka kertoi huonoista kokemuksistaan pajalla olon aikana. Hetkittäin huomasin, että vastaaja piti taukoja ja näytti miettivän tarkkaan sanojaan. Haastateltava sanoikin haastattelun aikana, ettei haluaisi enää oikein muistella niitä aikoja. Haastatteluun suostuminen ja tuleminen kuitenkin osoittivat, että hän on päässyt kokemuksistaan jollakin tavalla yli ja kyseinen halusi tuoda oman näkemysensä kuuluviin. Suurimmalla osalla haastattelemistani nuorista olivat todella positiiviset kokemukset pajajaksoista. Ehkä haastatteluun osallistuivatkin helpoimmin sellaiset, joille pajajakso oli ollut erityisen miellyttävä ja hyödyllinen kokemus.

Tutkimustulokset kokonaisuudessaan kertovat mielestäni Rannikkopajojen hyödyllisyydestä tämän päivän nuorisotyöttömyyden vallitessa ja syrjäytymisen uhatessa. Tutkimustulosten perusteella työpaja voi olla hyvä vaihtoehto myös silloin, kun koulu on jäänyt kesken, eikä nuori saa otetta elämästään. Rannikkopajojen matala kynnys ja monipuoliset työpajat houkuttelevat nuoria, vaikka haastatelluistakin nuorista moni oli aluksi epäroinyt pajatyöhön lähtemistä. Kynnystä madaltaa myös se, että Rannikkopajoille voi mennä ilman työkokemusta tai vaikka koulu olisi jäänyt syystä tai toisesta kesken.

Kokemuksena pajajakso oli ollut positiivinen jokaiselle nuorelle. Pajan tärkeintä antia olivat pajalta saadut uudet opit ja asiakaspalvelutilanteiden harjoittelu turvallisissa olosuhteissa. Nuoret kokivat rohkaistuneensa ja tulleen avoimemmiksi pajakokemuksen myötä. Positiivisen palautteen saaminen oli kannustanut nuoria ja ollut niin tärkeää, että se tuli monille mieleen vielä noin vuosi pajajakson jälkeen. Nuoret kokivat hyvän ryhmän ja yhteishengen tärkeänä ja erityisesti uusien kaverien saaminen lämmitti monen mieltä. Vastuun saaminen ja sopiva vaatimustaso työtehtävien suhteen olivat monelle nuorelle tärkeä osoitus omasta merkityksellisyydestä. Nuoret löysivät pajan aikana itselleen suunnan tulevalle elämälle tai saivat vahvistusta jo ennen pajaa kyteneille ajatuksille. Kukaan haastatteluun osallistuneista nuorista ei katunut Rannikkopajoille lähtemistä.

Nuoret saivat pajalla monia työllistymistä tai koulutukseen hakemista edistäviä taitoja. Konkreettisesti nuoret mainitsivat työnhakutaitojen karttuneen esimerkiksi työhake-

muksen ja ansioluettelon teon myötä. Nuoret saivat myös vinkkejä siitä mistä työpaikkoja voisi etsiä ja miten työhaastatteluissa olisi hyvä käyttäytyä. Puolet nuorista koki pajajakson motivoineen työn tai opiskelupaikan hakemiseen ja lopuillakin oli jo selkeät suunnitelmat ja suunta tulevaisuudelle olemassa. Nuorista vain yksi oli työttömänä haastatteluhetkellä ja hänkin oli osallistunut työllisyyttä tukevaan toimintaan kahden työharjoittelun ja kurssin muodossa. Loput olivat opiskelemassa, palkkatöissä tai äitiyslomalla. Melkein kaikki olivat siis päässeet pajan jälkeen töihin tai kouluun ja työttömällä nuorellakin oli ollut työllisyyttä tukevaa toimintaa työttömyytensä aikana ja kouluun haku menossa.

Ohjaajien merkitys nousi esiin nuorten kokemuksissa ohjaustyylin, ohjaajien ammattitaidon ja vastuun kantamisen osalta. Pääsääntöisesti nuoret kokivat ohjaajat ammattitaitoisiksi ja kokivat saaneensa heiltä tarpeisiinsa sopien sekä tukea, että tilaa tehdä myös itse. Työ- ja yksilövalmennus oli koko jakson ajan tulevaisuuteen tähtäävää, ja tulevaisuuteen tähtäävä asenne tarttui moneen nuoreenkin.

Elämänhallinta nousi merkitykselliseksi nuorten kokemuksissa monessa yhteydessä. Haastatteluissa esiin nousseet kokemukset niin sanotun normaalin päivärhythmin saavuttamisesta ja oman toimintakyvyn vahvistumisesta voidaan nähdä osoituksena elämänhallinnan lisääntymisestä. Työpajajaksolla saatu tuki ja ohjaus pajalla yleisesti arjenhallinnan taitojen kehittämisessä sekä sen myötä elämänhallinnan saavuttamisessa oli nuorten mukaan tärkeitä ja elämän suuntaamisessa merkittäviä asioita.

Osalla nuorista tulevaisuuden tavoitteet ja toiveet selkiytyivät pajajakson aikana. Joillakin nuorilla oli ollut ennen pajaa jo selkeät ajatukset esimerkiksi koulun suhteen, mutta pajalla toiveet selkiytyivät ja saivat vahvistusta. Kahdella nuorella ei ollut ennen pajaa minkäänlaista ajatusta tulevaisuudesta, mutta pajalla he löysivät itselleen selkeän suunnan. Pajat tarjosivat positiivisia kokemuksia tulevaisuuden suunnittelussa ja nuoren voimaannuttamisessa etsimällä rakentavia vaihtoehtoja eri tilanteisiin.

Kaikki nuoret saivat pajalta uusia kavereita ja jotkut jopa ystäväystyivät niin hyvin, että pitivät edelleen päivittäin yhteyttä. Ystävien saaminen pajalta oli monen nuoren mielestä yksi tärkein asia, jonka pajalta sai. Pajalla opittiin myös paljon arkielämän hallintaa ja uusia arjen taitoja. Kaikki saivat myös henkilökohtaisia onnistumisen kokemuksia. Onnistumisen kokemukset tulivat pääosin hyvästä asiakaspalautteesta ja siitä, että pajalla annettiin vastuuta ja luotettiin aidosti nuoren osaamiseen. Taide- ja mediapajal-

la nuoret olivat saaneet käyttää paljon omaa luovuuttaan ja heittäytyä esitysten vietäväksi. Itseluottamusta oli kohottanut sosiaalisen kanssakäymisen paljous, minkä myötä rohkeus oli lisääntynyt roimasti.

Nuoret kehittäisivät Rannikkopajojen mainontaa ja sisäisen viestinnän toimivuutta. Moni nuori mietti, ettei ollut kuullut pajoista ennen työ- ja elinkeinotoimiston ehdotusta sinne menosta. He näkisivät monen syrjäytymisvaarassa olevan nuoren hyötyvän pajajaksosta ja siksi näkyvyyttä olisi hyvä olla enemmän. Vaikka pajojen yhteishenki ja ilmapiiri koettiin pääosin hyvänä, yhden nuoren mielestä siinä olisi vielä parantamisen varaa. Nuorille voitaisiin antaa vielä enemmän vastuuta pajojen töistä ja osoittaa aitoa luottamusta nuoria kohtaan. Pajan viihtyisyyttä voitaisiin parantaa myös hieman suuremmilla työtiloilla.

Nuoret ovat siis pääsääntöisesti työpajatoimintaan osallistuessaan kokeneet saaneensa työkokemusta, koulutusta sekä tukea ja vahvistusta elämänhallintaansa. Nuoret ovat saaneet pajalla tukea ja ohjausta oman tulevaisuuden suunnitteluun ja pajan aikana jokaisen haastatellun nuoren työ- ja koulutusvalmiudet olivat vahvistuneet. Jokainen löysi pajalla suunnan elämälleen pajajakson jälkeistä elämää varten. Tämän tutkimuksen perusteella Rannikkopajat saavuttivat tavoitteensa haastateltujen kahdeksan nuoren kohdalla.

Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuutta voisi tutkia maanlaajuisesti tekemällä tutkimuksen kohdejoukkona useita suomalaisia pajoja. Suuremmalla otoksella saataisiin yleistettävämpiä tuloksia ja niiden perusteella voisi esittää todisteita työpajojen tarpeellisuudesta esimerkiksi työpajatoiminnan rahoittajille. Mielenkiintoista olisi tutkia myös, miten pajojen työntekijät näkevät työsarkansa ja miten ohjaajien työtä voitaisiin kehittää. Jonkinlainen seurantatutkimus Rannikkopajojen työpajajakson läpikäyneille nuorille esimerkiksi vuosittain olisi hyvä opinnäytetyöni jatkotutkimusaihe. Kyseisen tyyppisellä tutkimuksella Rannikkopajojen työpajatoiminnan ansioita ja vaikuttavuutta voitaisiin arvioida paremmin ja luotettavammin.

Mahdollisia jatkotutkimusten aiheita olisi hyvä pohtia valtakunnallisesti, jotta saataisiin kattavampi kuva työpajatoiminnasta ja jotta saataisiin lisää tietoa keskusteluun työpajatoiminnan luomista erilaisista mahdollisuuksista ohjata nuoria elämässä eteenpäin. Tätä kautta luotaisiin tilaisuuksia erilaisten käytäntöjen tarkasteluun ja hahmoteltaisiin mahdollisesti uusia ideoita työpajatoiminnan kehittämiseksi.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: Ws Bookwell Oy.

Eerola, L. Sähköpostitiedoksiannot 23.9.2010, 29.9.2010 ja 13.10.2010. Kotka.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hautaluoma, M. Sähköpostitiedoksianto 7.10.2010. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Hassinen, M. 2007. Työtä ja toimintaa suurella sydämellä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. 10 vuotta, historiikki. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. Porvoo: WSOY.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Vantaa: WSOY.

Katajameri, L. Sähköpostitiedoksianto 28.1.2010. Kotka.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämäntilanne. Juva: WS Bookwell Oy.

Keltikangas-Järvinen L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. 2. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Kuntoutuksen työtoiminnan velvoittavuus 1.1.2010 alkaen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo 14/2009 31.12.2009. Saatavissa:

<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/view/1480293#fi>. [viitattu 26.9.2010].

Kuntouttava työtoiminta. Verkkodokumentti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa:

http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/kuntoutus/kuntouttava_tyotoiminta. [viitattu 26.9.2010].

Kymenlaakso nuorten asialla. Mediatiedote 16.6.2010. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Saatavissa:

http://www.kyamk.fi/Ajankohtaista/Mediatiedotteet/?news_id=486. [viitattu 27.9.2010].

Laakso, K. 2001. Tekemisen meininkiä elämään. Nuorten työpajatoiminnan arviointia. Jyväskylän opetussosiaalikeskuksen julkaisusarja 3/2001.

Laaksonen, H. 2001. Nuorten siirtyminen työmarkkinoille 1990-luvun Suomessa. Teoksessa Tapio Kuure (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/-verkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Stakes.

Mikä on työpaja? Työpajatieto-internetsivut. Saatavissa:

http://www.yhdistystieto.fi/tyopajatieto/mika_on_tyopaja/. [viitattu: 6.10].

Nyyssölä, K. & Pajala, S. 1999. Nuorten työura. Koulutuksesta työelämään siirtyminen ja huono-osaisuus. Tampere: Tammer-paino.

Olkkonen, S. Sähköpostitiedoksianto 12.3.2010. Kotka.

Pajakuvaukset. Rannikkopajojen kotisivut. Saatavissa:

<http://www.rannikkopajat.fi/index.php?page=potkuri>. [viitattu 22.9.2010].

Pajatoiminta. Rannikkopajojen kotisivut. Saatavissa:

www.rannikkopajat.fi/index.php?page=pajatoiminta. [viitattu 9.2.2010].

Pakarinen, T. & Roti, R. 1996. Ihminen toiminnallisissa ympäristöissään. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Palkkatuki - tukea palkkauskustannuksiin 2010. Esiteteksti 10.5.2010. Saatavissa:
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/05_esitteet/tme0014s_palkkatuki.pdf. [viitattu 6.10].

Pasanen, R. Sähköpostitiedoksianto 1.2.2010. Kotka.

Pekkala, T. (toim.). 2005. Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet. 4. painos. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Edita Prima Oy.

Posa, K. Sähköpostitiedoksianto 28.1.2010. Kotka.

Rannikkopajojen Starttipajatoiminta 2008-2010. Power Point -esitys. Rannikkopajat.

Raitasalo, R. 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Sosiaali- ja terveys-
 turvan tutkimuksia. Helsinki: Kelan omatarvepaino.

Salmela, M. 2008. Muuramen työpajan toiminnan vaikutus työllistymiseen, elämän-
 hallintaan ja sosiaalisiin taitoihin. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Sinnemäki elokuun työttömyysluvusta: Nuorisotyöttömyyden torjunta tuottaa tulosta.
 Tiedotteet 21.9.2010. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavissa:
http://www.tem.fi/?89506_m=100446&s=2467. [viitattu 25.9.2010].

Tarhala, M. Sähköpostitiedoksianto 18.3.2010. Kotka.

Toiminnan kuvaus. Rannikkopajojen materiaalissa: Nuorten työpajat 2010. Rannikkopajat.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä:
 Gummerus Kirjapaino Oy.

Tutkimukset ja selvitykset. Työ- ja elinkeinotoimisto. Verkkodokumentti. Saatavissa:
http://www.mol.fi/mol/fi/03_koulutus_ura/02_ammatinvalinta_urasuunnittelu/04_tutkimukset_ja_selvitykset/index.jsp. [viitattu 26.9.2010].

Työvoimatutkimus 2009. Tilastokeskus. Saatavissa:
<http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2009/index.html>. [viitattu 25.9.2010].

Työvoimatutkimus 2010. Tilastokeskus. Saatavissa:

<http://tilastokeskus.fi/til/tyti/index.html>. [viitattu 25.9.2010]

Nuorisotyöttömyys. Tilastokeskus. Verkkodokumentti. Saatavissa:

<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/02/index.html>. [viitattu 25.9.2010].

Työharjoittelu ja työelämävalmennus 2010. Esiteteksti 10.5.2010. Verkkodokumentti.

Työ- ja elinkeinotoimisto. Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/05_esitteet/tme3009s_tyoharjoittelu.pdf . [viitattu 26.9.2010].

Työllisyys ja työttömyys tilastoissa. Työpoliittinen aikakausikirja 1/2003. Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/aikakausi/tak/TAK_2003_1_18.pdf. [viitattu 25.9.2010].

Virjonen, K. 1994. Ammatillisen auttamistyön lähtökohtia. Hämeenlinna: Karisto.

Yksilö-, työ- ja yhteisövalmennus. Rannikkopajojen kotisivut. Saatavissa:

<http://www.rannikkopajat.fi/index.php?page=valmennus>. [viitattu 25.9.2010].

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

- Sukupuoli?
- Ikä ja asumismuoto?
- Kun aloitit pajalla, millainen pohjakoulutus sinulla oli?
- Millaista työkokemusta sinulla oli?
- Mitä kautta tulit pajalle?

Kokemukset työpajatoiminnasta

- Millä työpajalla työskentelit, kuinka pitkään?
- Millaisella sopimuksella olit pajalla?
- Miksi toivoit pääseväsi juuri hakemallesi työpajalle?
- Millaisia tavoitteita sinulla oli pajajaksolle? Miten tavoitteesi täyttyivät?
- Mitä kuului työtehtäviisi pajalla?
- Millaisina koit työtehtävät?
- Millaista hyötyä koit saaneesi pajalta?
- Mikä oli tärkeintä mitä sait?

Työllisyyden tukeminen ja ammatillinen kuntoutuminen

- Selkiytyivätkö omat tulevaisuuden suunnitelmasi pajalla olon aikana? Miten?
- Motivoiko pajajakso sinua hakemaan työtä tai opiskelupaikkaa?
- Opitko pajalla taitoja jotka auttavat sinua työn/ opiskelupaikan hakemisessa?
- Mitkä asiat pajalla auttoivat/auttavat sinua työllistymisessä ja koulutukseen

hakeutumisessa?

- Miten yksilövalmentajan ohjaus auttoi sinua työllistymisessä tai koulutukseen hakemisessa?
- Miten työvalmentajan ohjaus auttoi sinua työllistymisessä tai koulutukseen hakemisessa?

Nykytilanne: työllisyys ja koulutus

- Oletko ollut pajan jälkeen palkkatyössä, opiskelemassa tai työllisyyttä tukevassa toiminnassa?
- Mikä on tilanteesi tältä osin juuri nyt?
- *Jos työssä, opiskelemassa tms.:* Kuinka nopeasti pajan jälkeen työllistyt, pääsit kouluun tai muualle?
- Jos ei missään: Millaisena koet mahdollisuutesi työllistyä tai päästä opiskelemaan?
- Mitä koulutus/ työ sinulle merkitsee?

Elämänhallinta

- Muutuitko pajan aikana tavoitteellisemmaksi ihmiseksi? Miten?
- Saitko pajalla onnistumisen kokemuksia, jos sait; millaisia?
- Vaikuttiko työpajalla työskentely itseluottamukseesi?
- Opitko pajalla joitakin taitoja, jotka auttavat sinua selviytymään arjessa?
- Saitko pajalla uusia ystävä- tai kaverisuhteita? Ovatko ne olleet tärkeitä sinulle?
- Millaisina koit pajan yhteiset tapahtumat ja luennot sekä koulutukset?
- Millaisena koit yksilövalmentajan ohjauksen?
- Millaisena koit työvalmentajan ohjauksen?

- Millaisena koit sen, että saatavilla oli terveydenhoitajan palvelut?
- Millaisena koit terveydenhoitajan ohjauksen?

Rannikkopajojen kehittäminen

- Mitä asioita olisit toivonut työpajalla oloosi, mitä jäi puuttumaan?
- Miten kehittäisit työpajatoimintaa?
- Mitä muuta haluat sanoa?